

Lunds universitet
Kandidatuppsats i Lingvistik:
Allmän språkvetenskap, 15 hp
Ht 2012
Handledare: Gisela Håkansson

LUNDS
UNIVERSITET

”Helt olika mindsets”

– Om språkanvändning och språkliga attityder bland flerspråkiga i Sverige

Anna Sörensen

Abstract

The fact that there are about 30 times as many languages as there are countries makes multilingualism a matter that concerns most societies around our world. Sweden is no exception.

This bachelor thesis deals with the topic of language usage and language related attitudes amongst young, multilingual adults in Sweden. The study focuses on “heritage speakers”; people who have grown up in a society where their heritage language/their mother tongue is considered a minority language. The study seeks to answer the following questions: How do multilingual people use their mother tongue (of minority status) in everyday life? What attitudes do they have towards being multilingual? How treasured is the mother tongue?

The main focal point of the questionnaire lies on reported language usage with family and other multilingual individuals, mother tongue education, and attitudes regarding multilingualism, personality and culture.

This is an explorative and inductive study, whose goal is to report discuss reported usage and attitudes. The data was collected via Facebook in October 2012, from multilingual individuals. The result of the questionnaire suggests that the mother tongue appears to be used more frequently with the father than with the mother; media produced in the mother tongue is rarely utilised; the mother tongue is mainly used with the older generation; Swedish is often perceived as being the “first, or strongest, language”; being multilingual seems to bring only positive aspects to people’s lives.

Innehållsförteckning

ABSTRACT

1. INLEDNING	5
1.1 SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.2 DISPOSITION	6
2. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	7
2.1 INTRODUKTION	7
2.2 HERITAGE LANGUAGE	8
2.3 BEGREPPSANALYS	9
2.3.1 FLERSPRÅKIGHET & ATTITYDER	9
2.3.2 MÅNGKULTURALISM	13
2.3.3 MODERSMÅL	14
2.3.4 MODERSMÅLSUNDERVISNING	16
2.3.5 TIDIGARE FORSKNING OM SPRÅKANVÄNDNING OCH ATTITYDER I SVERIGE	17
3. METOD & MATERIAL	19
3.1 VAL AV METOD, MOTIV OCH MATERIAL	19
3.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	21
3.3 PROBLEM	22
3.4 VALIDITET & RELIABILITET	23
4. RESULTAT	24
4.1 INTRODUKTION	24
4.2 ETNISK BAKGRUND & MODERSMÅL	24
4.3 SPRÅK MED FAMILJEN OCH ANDRA FLERSPRÅKIGA	27
4.4 MEDIA	28
4.5 MODERSMÅLSUNDERVISNING	29
4.6 ATTITYDER/IDENTITET	30
4.6.1 ATTITYD TILL ETT SPRÅK	34
4.6.2 ATTITYDER TILL FLERSPRÅKIGHET	36
5. DISKUSSION & ANALYS	38
5.1 INTRODUKTION	38
5.2 MODERSMÅL	39
5.3 MODERSMÅLSUNDERVISNING & FLERSPRÅKIGHET	40
5.4 SPRÅKANVÄNDNING & MEDIA	42
5.5 SPRÅKLIGA ATTITYDER & PERSONLIGHET	45
5.6 FLERSPRÅKIGHET VS. MÅNGKULTURALISM	46
5.7 SLUTSUMMERING	47
6. SAMMANFATTNING	48
7. FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING	49

KÄLLFÖRTECKNING	50
BILAGOR	52

Tabellförteckning

TABELL 1: Etnisk bakgrund	24
TABELL 2: Föräldrarnas språkliga bakgrund och boendesituation	25
TABELL 3: Vilket språk är ditt/dina modersmål?	26
TABELL 4: Vilket språk talar du oftast med pappa/mamma/syskon/äldre släkt/yngre släkt/barn/vänner av samma härkomst?	27
TABELL 5: Brukar du medvetet välja språk så att omgivningen inte ska förstå det som sägs?	28
TABELL 6: Hur ofta använder du modersmålet i medier?	29
TABELL 7: Språket du helst ser/läser nyheterna på är...	29
TABELL 8: Hade du modersmålsundervisning i skolan?	29
TABELL 9: Om NEJ, varför inte?	30
TABELL 10: Om JA, tycker du undervisningen var till nytta?	30
TABELL 11: Vilket språk anser du vara ditt "förstaspråk"?	31
TABELL 12: Vilka egenskaper tycker du ditt modersmål har?	31
TABELL 13: När föredrar du modersmål framför svenska?	32
TABELL 14: Vilket språk lärde du dig först?	32
TABELL 15: Vilket språk är du mest bekväm med att använda i vardagen?	33
TABELL 16: Försöker dina föräldrar se till att du håller modersmålet vid liv?	33
TABELL 17: Tycker du det är viktigt att lära dina (eventuellt framtida) barn ditt modersmål?	34
TABELL 18: Vilket språk identifierar du dig mest med?	34
TABELL 19: Känner du att du får olika personligheter beroende på vilket språk du talar?	34
TABELL 20: Tycker du att du tack vare flerspråkigheten tillhör flera kulturer?	35
TABELL 21: Vilken kultur känner du dig mest hemma i?	35
TABELL 22: Tror/tycker du att vara flerspråkig är ett hinder för eller underlättar inlärning av ytterligare språk?	36
TABELL 23: Tycker du det känns mest positivt eller mest negativt att vara flerspråkig i icke-språkliga sammanhang?	36
TABELL 24: Ser du negativt på andra personer som egentligen också är flerspråkiga, men som har valt att inte lägga stor vikt vid att lära sig modersmål (som inte är svenska)?	37

1. Inledning

1.1 Syfte & frågeställningar

Det är omöjligt att veta exakt hur många språk det existerar i världen, men uppskattningsvis finns det ungefär 30 gånger fler språk än vad det finns länder. Man kan därför anta att flerspråkighet förekommer i stort sett i alla världens länder, och det är snarare det som är normen än enspråkighet, som det oftast gesken av (Romaine 1995). Francis M. Hult skriver träffande att "Though the stereotype of Sweden as homogenous is widespread, its historically homogenous monolingual culture is as mythological as the gnomes and ogres who were said in folklore to inhabit the nation's forests" (Hult 2004:181).

Syftet med den här studien är att undersöka hur flerspråkiga personer i Sverige uppfattar och använder sin flerspråkighet. Hur används modersmålen av flerspråkiga personer? Finns det något samband med individernas ursprung och sättet de använder modersmålet på? Och vad har de själva för attityd till att vara flerspråkig?

Den här studien har för avsikt att redovisa deltagarnas rapporterade beteende; en sorts "lättviktig" attitydundersökning. I andra attitydundersökningar kring språk är det vanligt att använda sig av den så kallade "matched guise-metoden", där man döljer syftet genom att ge sken av att det gäller andra faktorer än språkbruket (Romaine 1995), men det går alltså inte denna studie ut på.

Termen "flerspråkig" har vida betydelser, och då exempelvis engelskan är ett så utbrett språk i Sverige skulle en betydande del av den svenska befolkningen kunna kalla sig för flerspråkig. I den här undersökningen ligger fokus istället på personer som är så kallade "heritage speakers", vilka är uppväxta i ett samhälle där deras eget modersmål är minoritetsspråket. Undersökningen kommer inrikta sig på områden som främst rör språkanvändning med familj och i media, attityd till språkanvändningen, språk och mångkulturalism, modersmålsundervisning, samt begreppen modersmål och flerspråkighet generellt.

1.2 Disposition

I kapitel 2 behandlas studiens teoretiska utgångspunkter. Tidigare forskning i Sverige presenteras, och kort begreppsanalys läggs fram rörande flerspråkighet, modersmål, "heritage speakers", samt modersmålsundervisning.

I kapitel 3 presenteras metoden för undersökningen, vilket följs av tillvägagångssätt och problem som uppstod under vägen.

I kapitel 4 redovisas resultaten av enkätundersökningen, kategori för kategori. Resultatredovisningen följs av diskussion och analys i kapitel 5, som även det presenteras kategori för kategori.

Kapitel 6 sammanfattar uppsatsen och kapitel 7 tar upp förslag på framtida forskning inom ämnet.

2. Teoretisk utgångspunkt

2.1 Introduktion

I Sverige talas det uppskattningsvis runt 200 olika minoritetsspråk, varav fem har blivit erkänt nationella språk: finska, meänkieli, jiddisch, romani och samiska (Internetkälla 3). Dessa är språk som länge funnits i Sveriges historia (för att ett språk ska få officiell status måste det ha talats i Sverige i minst tre generationer, eller ungefär 100 år, och får inte vara en dialekt (Internetkälla 4)), men tack vare invandring av olika anledningar (arbetskraft, politisk flykt, studier, relationer etc.) är det idag många som lever sina liv i Sverige som kan kalla sig flerspråkiga. I Sverige förs ingen statistik på hur många talare de olika språken har, eftersom man inte får behandla personuppgifter på ett sådant sätt att de avslöjar etniskt ursprung (Internetkälla 5). Mikael Parkvall (2009) har ändå försökt bena ut hur många talare de främsta av Sveriges minoritetsspråk har i sin rapport "Sveriges språk – vem talar vad och var?", och redovisar de egna uppskattningar han gjort från 2006 (se Figur 1).

Figur 1. (Parkvall 2009:22)

Språk	Reinans 1979	Parkvall 2006	Tillväxt
Finska utom meänkieli	210 000	201 000	-4%
Norrbottensfinska	50 000	30 000	-40%
Serbokroatiska	34 000	113 000	232%
Grekiska	19 000	14 300	-25%
Estniska	16 000	13 000	-19%
Spanska	14 000	65 000	364%
Polska	11 000	49 000	345%
Ungerska	10 000	21 000	110%
Turkiska	9 000	34 000	278%
Italienska	7 000	8 500	21%
Lettiska	3 500	3 300	-6%
Arabiska		93 000	
Kurdiska		66 000	
Tyska		64 000	
Persiska		59 000	
Norska		56 000	
Danska		54 000	
Albanska		49 000	
Engelska		44 000	
Arameiska		36 000	
Somaliska		25 000	

I Europa finns en stor språklig mångfald, men det är förvånansvärt få nationer som aktivt uppmuntrar tillgåendet av minoritetsspråk (Otterup 2005). De officiellt flerspråkiga länderna Finland, Belgien, Grönland och Schweiz – för att nämna några – är ovanliga i sitt slag, då de allra flesta länder bara medger ett nationellt språk. Sveriges språklag, som bland annat säger att vi har fem nationella minoritetsspråk, kom till 2009 (Einarsson 2009), men redan på 1970-talet insåg Sverige att vi måste göra något för att låta våra invandrade medborgare få möjlighet att behålla sin kultur och utveckla sitt språk även efter att de flyttat hit, vilket ledde till att Hemspråksreformen infördes 1976 (Otterup 2005). Faktiskt har inget annat europeiskt land haft statlig undervisning i hemspråk så länge som Sverige (Extra & Yagmur 2004); ett ämne som sedan 1997 kallas för modersmålsundervisning (Otterup 2005). Emellertid är modersmålsundervisningen inte obligatorisk, och år 2004 låg elevdeltagandet i modersmålsundervisningen i grundskolan på 54% (Otterup 2005).

2.2 *Heritage language*

I denna studie har fokus främst legat på individer som vuxit upp i ett samhälle där deras eget modersmål varit minoritetsspråk. De barn vars föräldrar pratar ett minoritetsspråk hemma utsätts naturligtvis själva för språket i hemmiljön, även om modersmålsundervisning i skolan saknas, och tack vare det är det inte sällan dessa barn framförallt har en mycket god hörförståelse – ”overhearers” – när det gäller kunskapsnivån för modersmålet (Polinsky & Kagan 2007:377). Deras talförmåga faller dock inom ett kontinuum, som kan liknas vid det kontinuum som använts vid kreolstudier (Polinsky & Kagan 2007:371):

{ basilect mesolect acrolect } lexifier

← →

Här står ”acrolect” för det språk som är närmast ”lexifier” (”lexifier” är det språk som står för det mesta av vokabulären), och ”basilect” den variant av språket som ligger längst ifrån ”lexifier”. Polinsky och Kagan tar i sin artikel upp den relativt nya termen ”heritage speakers” och ”heritage language” (som inte har någon riktigt bra svensk översättning ännu), och menar med det begreppet de

individer som egentligen vuxit upp med ett minoritetsspråk i ett majoritetsspråksamhälle, men som inte utvecklat sitt modersmål till fullo (Polinsky & Kagan 2007), utan hamnar på olika nivåer liknande detta kreolkontinuum. Talare av "acrolekter" (om vi kan kalla dem det på svenska) är då de som har god kunskap såväl skriftligt som muntligt och hörförståelse, och kan mycket väl tas för en infödd talare. "Basilekttalare" å andra sidan faller på andra sidan av skalan, då deras utveckling ofta begränsats till just hörförståelsen.

A common profile of such a basilectal speaker would be that of a child growing up in the USA in a family where the home language is not English; such children hear the home language as spoken by one or both parents, and sometimes by other family members or caretakers. Once they go to preschool, their exposure to the home language continues to be limited to home communication, and many such speakers very quickly get into the way of hearing the home language but responding in English (or whatever the dominant language may be). (Polinsky & Kagan 2007:371)

Termen "heritage speaker" är relevant i den här studien, då jag som sagt är intresserad av flerspråkiga individer som vuxit upp i ett samhälle där deras modersmål är minoritetsspråk. En beskrivning av "heritage speakers" ges nedan:

This often unintentional difference in approach to second language learners vs. heritage speakers reminds us of the glass half-full/half-empty metaphor. With second language learners, every small step towards attainment is celebrated and accepted, and the necessary gaps in knowledge are viewed as part of the course. In the assessment of heritage speakers, however, the glass is perpetually half empty: it is hard to ignore what they do not know, that they cannot read or write, that they do not know the standard, and that they do not speak like true native speakers. (Polinsky & Kagan 2007:374)

2.3 Begreppsanalys

2.3.1 Flerspråkighet & attityder

Flerspråkighet, eller bilingualism, är en term som funnits med ett tag, och Bloomfield var tidig med att definiera fenomenet på följande sätt redan 1933:

"In cases where this perfect foreign-language learning is not accompanied by loss of the native language, it results in 'bilingualism', native-like control of two languages. After early childhood few people have enough muscular and nervous freedom or enough opportunity and leisure to reach perfection in a foreign language; yet bilingualism of this kind is commoner than one might suppose, both in cases like those of our immigrants and as a result of travel, foreign study, or similar association. Of course, one cannot define a degree of perfection at which a good foreign speaker becomes bilingual: the distinction is relative." (Bloomfield 1933:55-56)

Sedan dess är det många som har försökt bidra själva till terminologin, som till exempel Uriel Weinreich, William Francis Mackey, Charlotte Hoffman och Tove Skutnabb-Kangas (Otterup 2005). Det verkar även vara skillnad i val av term; ska det heta tvåspråkighet eller flerspråkighet? För det engelska ordet "bilingualism" (som nu även finns med i svenska ordböcker: "bilingualism, *bilingvalism*, när en individ eller ett samhälle regelmässigt använder två språk" (Internetkälla 2)) verkar betydelsen vara bredare än just "tvåspråkig" som den exakta översättningen blir. Mackey (1970) föreslår:

"It seems obvious that if we are to study the phenomenon of bilingualism we are forced to consider it as something entirely relative. We must moreover include the use not only of two languages, but of any number of languages. We shall therefore consider bilingualism as the alternative use of two or more languages by the same individual." (Mackey 1970:555)

Skutnabb-Kangas har i boken "Tvåspråkighet" (1981) belyst företeelsen som termen innebär, men kallar begreppet som sagt för "tvåspråkighet". Hädanefter kommer endast termen "flerspråkig" användas här, eftersom det undviker de tvetydningar som termen "tvåspråkig" medför, om det nu skulle vara så att man faktiskt menar fler än bara två språk. Skutnabb-Kangas kommenterar i sin tur definitionen av termen tvåspråkighet med att påpeka att det beror på vad du vill använda definitionen till, och försöker "bringa reda i definitionshärvan" (Einarsson 2009:93). Det kan vara hur väl man behärskar sina språk, hur man använder dem eller kanske hur man förhåller sig till språken (Skutnabb-Kangas 1981:84). Självt nämner hon fyra olika "flerspråkskriterier" (1981:94) man kan utgå ifrån när flerspråkighet ska definieras (observera att Skutnabb-Kangas

kontinuerligt använder termen "tvåspråkighet", där jag alltså i den här studien väljer "flerspråkighet" istället), vilka är följande:

1) Ursprungskriteriet

Tvåspråkig är den som har lärt sig två (eller flera) språk i familjen av infödda talare ända från början, och/eller har använd två (eller flera) språk parallellt som kommunikationsmedel ända från början.

2) Kompetenskriteriet

Tvåspråkig är den som antingen i) behärskar två eller flera språk fullständigt, (ii) behärskar två eller flera språk som en (motsvarande) infödd, (iii) behärskar två eller flera språk lika bra, (iv) kan producera fullständiga meningsfulla yttranden på de andra språken, (v) har åtminstone någon kännedom om och kontroll av de andra språkens grammatiska struktur, eller (vi) har kommit i kontakt med ett annat språk.

3) Funktionskriteriet

Tvåspråkig är den som använder (eller kan använda) två eller flera språk (i de flesta situationer) i enlighet med sina egna önskemål och samhällets krav.

4) Attitydkriteriet

Tvåspråkig är den som identifierar sig själv som flerspråkig/med flera språk och/eller flera kulturer (eller delar av dem), eller som identifieras av andra som tvåspråkig/som infödd talare av två eller flera språk.

Det finns såklart problem även med dessa kriterier. Enligt kompetensdefinitionerna blir det ofta så att antingen alla eller ingen anses fylla kraven, vilket i praktiken innebär att den definitionen är värdelös då den inte urskiljer grupper åt tillräckligt bra (Skutnabb-Kangas 1981). Och vem är det som utgör normen när man jämför med "en inföddes nivå"? Funktionskriteriet har liknande bekymmer. Hur ska man tala för att inte någon "störande avvikelse" ska observeras? Vilka exakt är "samhällets krav" på hur man ska hantera språket?

Skutnabb-Kangas tar upp att det ofta är en hel del negativa egenskaper som tidigare förknippats med att vara flerspråkig, eftersom de som tvingats bli flerspråkiga ofta har varit de maktlösa i samhället; alltså de svaga och förtryckta språkminoriteterna (Skutnabb-Kangas 1981). Det har, så att säga, varit ett

”nödvändigt ont” för talare av minoritetsspråken att lära sig majoritetsspråket för att klara sig i samhället. Otterup skriver också i sin avhandling att flerspråkighet länge varit förknippat med fattigdom, maktlöshet och underordnad ställning i samhället (Otterup 2005). För Jan Einarsson handlar språk om makt (2009), och han påpekar att nationalspråk/officiala språk ofta blir förknippade med makt, medan minoritetsspråken då blir förknippade med icke-makt (2009). Tidiga studier inom ämnet flerspråkighet hade fokus på just de negativa aspekterna med begreppet och hade också starka förväntningar på ett negativt resultat, vilket kanske kan förklara varför flerspråkiga personer sågs ur ett så pessimistiskt perspektiv, både av enspråkiga och av andra flerspråkiga (Otterup 2005).

I början av 1960-talet började den allmänna uppfattningen om flerspråkighet bli mer positiv, tack vare en studie gjord av Elizabeth Peal och Wallace Lambert (1962). De jämförde tvåspråkiga och enspråkiga barns, resultat på olika intelligenstester, där det visade sig att tvåspråkiga barn generellt sett hade högre poäng inom de flesta områden, även när det inte handlade om språklig intelligens. Slutsatsen som drogs då var att de fina prestationerna av de tvåspråkiga barnen berodde just på att tvåspråkigheten förde med sig positiva effekter.

Lambert säger också i en annan publikation att när det gäller flerspråkighet bör man skilja på hur språken har lärts in. ”Additiv tvåspråkighet” (eller flerspråkighet) innebär förhållanden då ett nytt språk läggs till ett redan befintligt språk, som berikar individens språkliga repertoar. Språken och kulturerna kompletterar och berikar varandra. En ”subtraktiv” inlärningssituation innebär att andraspråksinläringen sker på bekostnad av förstaspråket. Detta är fallet till exempel med minoritetsspråkselever som får undervisning på majoritetsspråket, och som ofta överger sitt modersmål – minoritetsspråket – utan att för den skull lära sig det nya språket till fullo. (Lambert 1974).

Ytterligare ett sätt att dela in flerspråkighet i är begreppen simultan respektive successiv flerspråkighet, vilket också är ett sätt att visa skillnad i inlärningsprocessen. ”Simultan inläring” innebär inläring av båda (alla) språken samtidigt. ”Successiv inläring” betyder istället att du lär dig det andra

språket när du redan behärskar det första (som situationen blir exempelvis om man inte kommer i kontakt med det andra språket förrän man börjar skolan i sjuårsåldern). Om "invandrarbarn" föds i Sverige och börjar dagis i tidig ålder kan det dock vara fråga om simultan inlärning av två språk. Ofta är ju situationen hos invandrarfamiljer att minoritetsspråket talas hemma, medan majoritetsspråket talas utanför hemmet (Håkansson 2003).

Tvåspråkighetsforskaren François Grosjean tycker att flerspråkiga alltför ofta döms av enspråkiga (och andra flerspråkiga med, för den delen) efter idén att en "äkta" flerspråkig person är den som har en enspråkig individs kunskaper om varje språk som den flerspråkige talar. Den flerspråkige individen skulle då ses som två enspråkiga i en person (Grosjean 2008). Men faktum är att en flerspråkig person *inte* är summan av flera enspråkiga dito, utan Grosjean menar att varje flerspråkig individ har en egen unik lingvistisk konfiguration (2008). Han vill att vi ska göra en liknelse mellan flerspråkiga och mångkampsidrottare. En mångkampare som både hoppar höjdhopp och springer 100 meter kan knappast jämföra sig med idrottare som enbart sysslar med höjdhopp eller enbart med löpning. En flerspråkig person kan också ses som en mångkampare, som inte kan mäta sin kompetens med enspråkigas (2008).

2.3.2 Mångkulturalism

"Language is (...) associated with ethnic identity", skriver Shidrokh Namei (2012:35). Det pratas ofta om de fördelar och nackdelar som flerspråkighet medför, och man har gjort många studier i ämnet (exempelvis Peal & Lambert 1962, som nämns ovan), men Grosjean menar att dessa för- och nackdelar egentligen har att göra med "biculturalism" ("mångkulturalism") istället för bilingualism (Grosjean 2008:214). En mångkulturell person tar i varierande grad del av livet i två eller flera olika kulturer, till exempel chilenska invandrare i Sverige som fortsätter ha en fot i den chilenska kulturen, samtidigt som de är med i det svenska majoritetssamhället. Andra mångkulturella exempel kan vara barn som föds i ett mångkulturellt hem och som kommer i kontakt med flera kulturer från födseln, studenter som väljer att studera i en främmande kultur, och även andra och tredje generationens invandrare som kan "återupptäcka" deras ursprungskultur.

Till en viss del anpassas beteende, språk, värderingar etc. till respektive kultur. Det ter sig ju ganska naturligt att till exempel språket anpassas efter miljön man vistas i, då det skulle vara ologiskt för en chilensare att prata spanska i en annars svenskulturell omgivning (2008). Det har lagts fram lite olika kriterier för vad som kan räknas som en mångkulturell person. Förutom det som redan nämnts har det föreslagits att mångkulturella personer ska kunna identifiera sig helt med alla kulturerna. Ett annat föreslaget kriterium är att man för att kunna kalla sig mångkulturell från början av livet måste ha vuxit upp med båda/alla kulturerna, eller att man måste ha "perfekt kunskap" om kulturerna i fråga. Men det som nämns här ifrågasätter Grosjean starkt, eftersom exempelvis många mångkulturella personer lever i ett samhälle där den ena kulturen dominerar, av olika anledningar, utan att personen är mindre mångkulturell för det, och han påpekar också att perfekt balanserade mångkulturella individer är ungefär lika ovanligt och osannolika som en flerspråkig som är exakt lika kompetent inom alla sina språk (Grosjean 2008).

Skillnaden med mångkulturalism mot flerspråkighet tycker Grosjean ligger i att som endast flerspråkig (exempelvis personer födda i diglossi-samhällen) kan man ofta "avaktivera" det språk som inte behöver användas för tillfället, och man tar för det tillfället på sig rollen som en enspråkig, men för en mångkulturell individ är det betydligt svårare att avaktivera spår av den andra kulturen:

"A French-German bicultural, for example, blends aspects of both the French and of the German culture, and cannot, therefore, be 100 percent French in France and 100 percent German in Germany, however hard he or she tries" (Grosjean 2008:215).

2.3.3 Modersmål

Ett annat begrepp som ofta känns otydligt är termen "modersmål". Är det språket som mamma talar, men inte pappa? Kan man bara ha ett modersmål? Är svenska modersmålet om man vuxit upp i Sverige, men har föräldrar som invandrat?

Termen "modersmål" har ofta använts av lingvister och språkforskare för att hänvisa till det språk som först lärs in. För de Förenta Nationerna lyder definitionen som följer: "The language usually spoken in the individual's home in

his early childhood, although not necessarily used by him at present” (Romaine 1995:19).

Andra kriterier för modersmål kan jämföras med de som nämndes i föregående avsnitt om flerspråkighet, med hjälp av Skutnabb-Kangas modell. Vi utgår här från samma typ av kriterier, men applicerar dem på termen *modersmål* istället (Skutnabb-Kangas 1981:94).

1) Ursprungskriteriet

Modersmålet är det språk man har lärt sig först (har etablerat sina första långvariga språkliga kontakter på)-

2) Kompetenskriteriet

Modersmålet är det språk man behärskar bäst.

3) Funktionskriteriet

Modersmålet är det språk man använder mest.

4) Attitydskriteriet

Modersmålet är det språk man identifierar sig med, eller identifieras av andra som infödd talare av.

Även här kan vi se vissa problem som uppstår om man enbart kollar på dessa kriterier. Om jag som invandrare kanske tvingats flytta till ett annat land och lära mig ett främmande språk, för att sedan enbart kommunicera med det, borde man knappast kunna påstå att detta nya språk är mitt modersmål, även om det nu råkar vara det språk jag använder mest. Det är även tveksamt om man kan gå efter kriteriet ”det man behärskar bäst”, eftersom man kanske efter en viss ålder inte längre bryr sig om att utveckla sitt ”egentliga ursprungsmodersmål”, utan slutligen behärskar ett annat språk mycket bättre. Skutnabb-Kangas påpekar att alla kriterier utom ursprungskriteriet kan ändras under ens liv, och ”vad som är ens modersmål kan också variera vid en och samma tidpunkt, beroende på vilket kriterium man använder” (1981:25).

Hur som helst så verkar det första språket vi får lära oss vara ”en kraftfull markör” av vår identitet (Einarsson 2009:39), och det kan ofta vara ett betydande sätt att markera sitt ursprung. Einarsson nämner också att

minoritetsspråkbrukare har uttalat sig om att "modersmålet är ett språk med färg, smak och lukt, medan alla andra språk är grå och doftlösa" (Einarsson 2009:40).

En annan, kanske lite mer tydlig, term för modersmål är begreppet "förstaspråk" (som på svenska brukar förkortas S1, och på engelska L1; L för "Language"), och ska mena det språk man lär sig först. Skulle man emellertid lära sig flera språk samtidigt blir flera språk förstaspråk. De språk man lär sig efter förstaspråket kallas i samma anda för "andraspråk", som en benämning på de språk man lär in senare än förstaspråket, men ändå i språkets naturliga miljö. Ingen av termerna visar dock vilket språk som behärskas bäst, eller vilket språk man helst identifierar sig med (Einarsson 2009).

2.3.4 Modersmålsundervisning

Som nämndes i avsnitt 2.1 var det över 30 år sedan som hemspråksreformen fastställdes, men möjligheten att få undervisning i sitt modersmål i den svenska skolan har i många kommuner funnits ända sedan 1960-talet (Otterup 2005). Bestämmelserna över vilka som är berättigade till modersmål har skärpts sedan dess, så eleverna ska till exempel ha minst en vårdnadshavare med annat modersmål än svenska, ha grundläggande kunskaper inom språket innan de börjar undervisningen, och ska använda språket som dagligt umgängesspråk (undantag för detta är dock elever som önskar få undervisning i något av Sveriges officiella minoritetsspråk, som inte behöver talas dagligen hemma) (2005). Kommunerna är dessutom endast skyldiga att erbjuda modersmålsundervisning om det finns fem eller fler elever med samma modersmål inom kommunen, som önskar få modersmålsundervisning. Adoptivbarn med annat modersmål än svenska erbjuds också delta i undervisningen. Tanken med modersmålsundervisningen är att barnen ska få utveckla sitt modersmål och lära sig mer om den egna kulturen, samtidigt som de utvecklar sin språkliga kompetens och sin flerspråkiga identitet (Internetkälla 6) och skolans målsättning är att införliva en "aktiv tvåspråkighet" hos barnen (Skutnabb-Kangas 1981:41).

2.3.5 Tidigare forskning om språkanvändning och attityder i Sverige

Av de namn som nämnts hittills är det främst Tore Otterup, Shidrokh Namei och Tove Skutnabb-Kangas som bedrivit forskning i Sverige, om användning av minoritetsspråk i Sverige. Otterup skrev sin avhandling ”Jag känner mej begåvad bara’: Om flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde” (2005) om den flerspråkiga situationen på en grundskola i Göteborg, i området där han själv varit verksam som lärare. I just den skolan hade 94% av eleverna utländsk bakgrund och det uppvisades 29 olika modersmål. Otterup var intresserad av vad denna språkliga och kulturella mångfald skulle komma ha för betydelse för dessa elever i framtiden.

Namei har inriktat sig på ämnet svenska som andraspråk hos svensk-iranier. Hon är främst intresserad av psykolingvistiska och sociolingvistiska aspekter av flerspråkighet, och har i boken ”Iranians in Sweden” (2012) kartlagt hur svensk-iranier använder persiskan i Sverige.

Ett känt namn inom tvåspråkighetsforskningen i Sverige är Skutnabb-Kangas, som även citerats frekvent i ovanstående avsnitt. Då hon själv är flerspråkig i bland annat svenska och finska är det i dessa språks förhållande som hon lägger fokus.

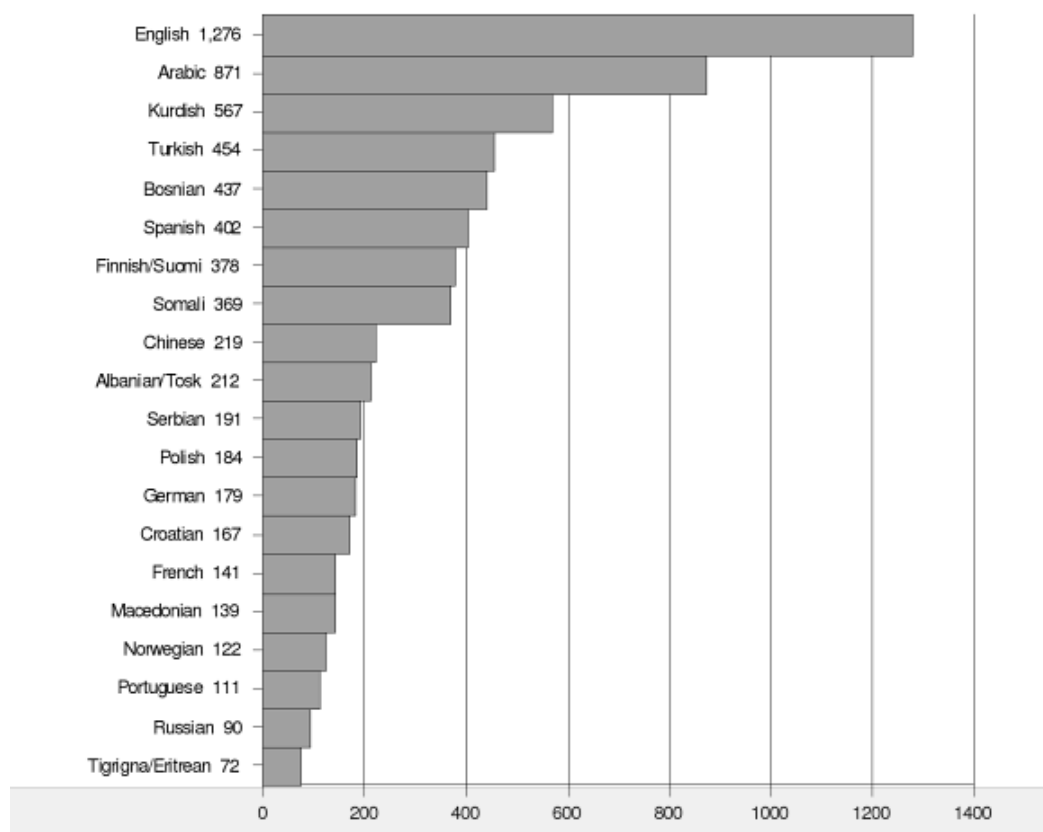
En av de första som kartlade språkanvändning i Sverige var Sally Boyd. 1985 skrev hon en avhandling om högstadieungdomars språkval och -användning, i områdena Borås och Nacka (Boyd 1985). Frågeformuläret innehöll frågor om bland annat ungdomarnas språkval i olika miljöer och med olika personer, om de deltog i modersmålsundervisning, och vilka språk de använde när de läste böcker, lyssnade på musik etc.

Maria Wingstedt har publicerat en avhandling om språkideologier och minoritetsspråkspolitik i Sverige (1998), där det fokuseras bland annat på språkpolitiken mot samer och tornedals-finländare. Modersmålsundervisning är också ett ämne som ges stort utrymme.

Lilian Nygren-Junkin deltog i projektet ”Multilingual Europe” (Extra & Gorter 2008), där hon, likt Otterup, undersökte förekomsten av ”hemspråken” bland Göteborgselever (se Figur 2).

Figur 2. (Nygren-Junkins modell i "Multilingual Europe" 2008:278)

278 Lilian Nygren-Junkin

Som Figur 2 visar kommer användandet av engelska i hemmet på första plats, vilket kan verka något förvånande. Man tror att det antingen kan bero på att föräldrarna använder engelska i hemmet för att hjälpa barnen att få en bättre engelska, eller kanske att föräldrarna ha andra modersmål, men väljer att tala engelska med varandra.

3. Metod och material

3.1 Val av metod, motiv och material

Syftet med denna studie är att undersöka hur flerspråkiga individer använder sina språk i vardagslivet, samt vad de har för attityd och åsikter om flerspråkighet i allmänhet. Inledningsvis nämnde jag några frågor jag är intresserad av att försöka besvara, och de är främst:

- Hur används modersmålen av flerspråkiga personer, där modersmålet utgör ett minoritetsspråk?
- Finns det något samband med flerspråkigas ursprung och sättet de använder modersmålet på?
- Vad har de själva för attityd till sitt modersmål och flerspråkighet?

Dessa försöker jag få svar på genom en enkätundersökning, som avser finna strukturella mönster i användningen av språken bland flerspråkiga unga vuxna i dagens Sverige. Studien är dock inte till för att verifiera hypoteser, utan för att, likt Otterups studie i Göteborg (2005), förutsättningslöst beskriva användandet och attityderna bland flerspråkiga i Sverige över lag – alltså en undersökning av induktiv och explorativ art. Hade min undersökning baserat sig på en hypotes och haft syftet att undersöka "huruvida de empiriska konsekvenser som kan härledas av en teori överensstämmer med de faktiska förhållandena" (Halvorsen 1992:46), hade undersökningen haft deduktiva drag. Min studie har dock, som ovan nämnt, inga hypoteser, varför en deduktiv studie inte var den variant som passade in här.

Undersökningen som utförs rör främst unga människor (ungefär mellan 20 och 30 år gamla), med flerspråkig, utländsk bakgrund och som är uppväxta – men inte nödvändigtvis födda – i Sverige.

Studien är av språksociologisk inriktning, för vilken jag har valt att använda mig av kvantitativ metod. Intresset här ligger i att ta reda på ett lite större antal individers åsikter om flerspråkighet, där den här informationsinsamlingstekniken har sina fördelar. Dels så är tekniken tidseffektiv, då detta arbete hade en relativt kort tidsplan, dels så kan jag

reducera informationsmängden till just det jag är intresserad av, och dels så kan jag utnyttja statistiska program för att hjälpa mig analysera materialet (Halvorsen 1992). En kvantitativ metod uppfattas dessutom som mer objektiv, då jag som intervjuare inte är närvarande och riskerar påverka resultatet med just min närvaro och personlighet (Halvorsen 1992). Kvantitativ data insamlas därutöver på ett strukturerat, systematiskt sätt, och om undersökningen utförts på rätt sätt är det lätt för andra forskare att göra om studien och kontrollera, vilket är svårare om undersökningen bygger på personliga intervjuer (Otterup 2005).

Men det finns förvisso nackdelar med en enkätundersökning också. Utmaningen ligger i att formulera relevanta frågor på rätt sätt, som inte skapar oavsiktlig tvetydighet, eller övrig konfusion. En risk med opinionsundersökningar är att respondenterna kan svara strategiskt för att de själva vill uppnå ett visst resultat, eller kanske känner att de "måste" svara på ett visst sätt, om frågan är upplagd som om det finns svar som är rätt och svar som är fel (Halvorsen 1992). Med en kvalitativ intervjumetod kan också en intervjuares närvaro underlätta förståelsen för vissa frågor; man kan reda ut missförstånd och svaren kan fördjupas. Dessutom kan personlig närvaro minska bortfallet vid undersökningen, till skillnad från en enkätstudie, där det kanske är enklare att helt enkelt välja att inte svara (Halvorsen 1992).

Om tid funnits hade jag gärna gjort en kvalitativ undersökning som förberedelse för min kvantitativa dito. Det hade kunnat hjälpa mig med att utforma en mer precis problemställning, eller utveckla hypoteser innan jag påbörjade insamlingen av kvantitativa data. Om jag istället valt att använda mig av en kvalitativ undersökning efter min enkätundersökning hade jag kunnat gå djupare in i mitt material och ställa mer nyanserade frågor inom de ämnen som kvantitativa data visade var mest av intresse.

3.2 Tillvägagångssätt

Denna enkätundersökning genomfördes under andra halvan av oktober månad 2012 med hjälp av ett elektroniskt frågeformulär som mejlades ut till berörd målgrupp. Just dessa två veckor i oktober valdes med anledning av denna uppsats relativt korta tidsplan under höstterminen 2012. Vid tidpunkten enkätformuläret blev tillgängligt hade tillräckligt med bakgrundsteori hunnits insamlats för att ställa adekvata frågor, medan stängning av formuläret den första november gav tillräckligt med tid för att sammanställa och analysera resultaten.

Eftersom det vanligtvis görs undersökningar inom detta ämne på ungdomar och skolbarn har jag valt att testa en annan åldersgrupp. Informanterna i det här projektet skulle helst vara mellan 20 och 30 år gamla, vara uppväxta – men inte nödvändigtvis födda – i Sverige, ha minst en förälder som har annat förstaspråk än svenska, och vara flerspråkiga i minst två språk (varav svenska skulle vara ett av dem).

Enkäten utformades med hjälp av internetprogrammet "GoogleDocs", som både var till för- och nackdel. Det var enkelt att använda, och en stor fördel var att det var lätt att dela ut enkäten till vederbörande, men samtidigt blev valmöjligheterna över enkätens utformning begränsade, och jag kunde exempelvis inte använda mig av Osgoodskalor (Norrby & Håkansson 2010) som jag från början hade planerat.

Det sociala nätverket Facebook visade sig vara till god hjälp för spridning av enkäten. Eftersom undersökningen enbart riktar sig till personer med minst en förälder av icke-svensk härkomst kunde jag inte slumpartat dela ut formuläret, utan var på förhand tvungen att kontrollera att de var kvalificerade för att delta. Genom Facebook kunde enkäten och mina önskemål om deltagarna snabbt förmedlas till berörd målgrupp, och på så sätt smidigt vidarebefordras till lämpliga deltagare.

Enkäten är uppbyggd i tre "block": det första handlar om grundläggande information (ålder, kön, bakgrund etc.), det andra handlar om språkanvändning, och det tredje och sista handlar om språkliga attityder. Den första delen var obligatorisk för deltagarna att fylla i, medan de resterande blocken var icke-obligatoriska. Tre av enkätens 49 frågor hade endast en "fri text"-ruta som

svarsalternativ. Resten hade fasta svarsalternativ presenterade, men det fanns alltid möjlighet att välja alternativet "Annat" för att fylla i ett eget alternativ som kanske var lämpligare.

De 40 enkätsvar som inkom har behandlats vidare i redigeringsverktyget för GoogleDocs, samt i Excel för uppställning av tabeller och procentuträkning.

3.3 Problem

Som nämns ovan ansåg jag att det i detta fall var lämpligt att genom Facebook sprida enkäten på ett enkelt och snabbt sätt. Emellertid kan jag inte vara säker på att mina informanter utgör en rättvis bild av det flerspråkiga samhället, eftersom undersökningen spreds från kontakt till kontakt. Det är osannolikt att alla minoritetsspråk fick chans att vara med i studien, eller att det blev en jämn procentuell fördelning av språken som observerades.

Tekniska problem som uppstod var att informanterna på grund av enkätens utformande endast hade möjlighet att välja ett språk som sitt modersmål. Jag är förvisso väl medveten om att många anser sig ha flera modersmål, vilket en del informanter också uppgav i enkäten (*se avsnitt 2.3.3 om problem kring termen "modersmål"*), och det var inte någon avsikt att mena att endast ett språk kan räknas som modersmål. Detta problem hade eventuellt kunnat undgås om enkäten delats ut på papper (vilket skulle kunna tillåta informanterna att kommentera mer fritt), och frågeställningarna omformulerats. Detta visade sig vara den fråga som ledde till störst komplikationer, så hade jag fått göra om undersökningen hade formuleringen tänkts igenom mer noggrant.

Suzanne Romaine (1995) menar att det finns vissa problem med att använda sig av statistiska undersökningar för att forska om flerspråkighet, eftersom de frågor som kan ställas på ett enkelt sätt är få. För det första dyker ju frågan upp om vilka som får räknas som flerspråkig och som är berättigade att delta i undersökningen. För det andra så är många områden som medföljer flerspråkighet svåra att undersöka med hjälp av enkät och statistik (som kodväxling, interferens etc.) (Romaine 1995). Dessutom är det långt ifrån säkert att de tillfrågade har samma idé om "modersmål" som jag som undersökare har, eftersom lingvister själva inte kan komma överens om en definition. Deltagare i sådana undersökningar har också visat att de, av olika anledningar, tycker det är

svårt att avlägga rapport om sitt eget användande, på sätt som är värdefulla för lingvister (Romaine 1995). Därför är det viktigt att inte blanda ihop folks påstådda beteende med deras faktiska beteende.

Ett "problem" som uppdagades vid analys av resultaten var att en informant, som angav sig ha spanskt ursprung, uppgav att hon enbart bott i Sverige i mindre än 5 år. Då hon även var över 31 år gammal ansåg jag att hennes svar inte var tillförlitliga i denna studie (som riktar sig till individer i någon mån uppväxta i Sverige), så dessa räknades således bort från slutresultaten.

3.4 Validitet & reliabilitet

Inom forskning brukar begreppen "validitet" och "reliabilitet" användas för att man på något sätt ska kunna mäta om undersökningen i fråga är pålitlig och har genomförts med relevans. Korrespondensen mellan det man ville ta reda på och det man faktiskt fick reda på avser "validiteten"; "utmaningen är att samla in data som är relevanta för den problemställning vi arbetar med" (Halvorsen 1992: 41). Som diskuterats i ovanstående avsnitt är till exempel begreppet "modersmål" svårjobbat, eftersom det har så olika betydelser för varje enskild individ. I övrigt anser jag att undersökningen i relativt hög grad svarar på de övergripande frågor jag ställde i inledningen, med undantag för den fråga som handlade om koppling mellan etnicitet och språkanvändande (*se avsnitt 5.1*).

Om min undersökning har hög reliabilitet innebär det att det är lätt för andra forskare att göra om studien, och få i princip identiska resultat (Halvorsen 1992). Då undersökningen enbart gjorts med hjälp av enkätformulär, och alla svar behandlats helt anonymt, borde det inte vara några större svårigheter för att göra om studien. Det är osannolikt att tidpunkten enkäten svarades på var avgörande för resultatet. Dock får man notera att enkäten spreds via kontakter på Facebook. Skulle oberoende forskare göra om studien genom att själv också sprida enkäten via Facebook är det otroligt att enkäten får precis samma utgång.

4. Resultat

4.1 Introduktion

I följande avsnitt presenteras resultatet av enkätundersökningen som genomförts. Diskussion om sagda resultat redovisas följaktligen i avsnittet "Diskussion". Resultatet presenteras kategori för kategori, för att enkelt se vilka svar som står i relation till varandra. Den fullständiga enkäten visas i "Bilagor".

4.2 Etnisk bakgrund och modersmål

Sammanlagt deltog 41 informanter i denna enkät. Av dessa var 59% kvinnor och 41% män. I början av enkäten ombads respondenterna att uppge vilken etnisk bakgrund de hade. Information gavs från 20 olika etniska bakgrunder, vilket kan skådas i Tabell 1. I denna första del av enkäten har samtliga informanter angett svar.

TABELL 1. *Etnisk bakgrund*

<i>Etnisk bakgrund</i>	<i>Antal</i>	<i>Procent (%)</i>
Fransk	3	7,3
Spansk	6	14,6
Arabisk	1	2,4
Serbisk	10	24,4
Chilensk	3	7,3
Armenisk	1	2,4
Libanesisk	1	2,4
Polsk	1	2,4
Ungersk	2	4,9
Rumänsk	1	2,4
Gambisk	1	2,4
Kroatisk	1	2,4
Grekisk	2	4,9
Makedonsk	1	2,4
Persisk	2	4,9
Finsk	1	2,4
Svensk-finsk	1	2,4
Polsk-svensk	1	2,4
Polsk-chilensk	1	2,4
Svensk-brasiliansk	1	2,4
<i>Totalt</i>	<i>41</i>	<i>100,0</i>

Vidare frågades hur länge informanterna vistats i Sverige (då enkäten inte diskriminerade de som inte var födda i Sverige). 59% av de tillfrågade var födda i Sverige, 29% har bott här i mer än 15 år och 7% har bott här i 5-10 år. Endast en

informant har bott i Sverige i 11-15 år. Informanten som uppgav spanska som modersmål och vistelsetid i Sverige på mindre än 5 år har, som nämns i "Metod", hädanefter borträknats från resultatet. Informanterna ombads även uppge hur deras föräldrars språkliga situation såg ut, och om de också är bosatta i Sverige. Resultat visas i Tabell 2.

TABELL 2. *Föräldrarnas språkliga bakgrund och boendesituation*

<i>Föräldrarnas boendesituation</i>		<i>Föräldrarnas språkliga bakgrund</i>	
Båda föräldrarna bosatta i Sverige	32	Båda uppväxta med annat språk än svenska	27
Mamma bosatt i Sverige	4	En uppväxt med annat språk än svenska	13
Pappa bosatt i Sverige	2		
Ingen bosatt i Sverige	1		
<i>Totalt</i>	<i>39</i>	<i>Totalt</i>	<i>40</i>

Som framgår är det en informant som inte angivit svar på frågan om föräldrarnas boendesituation, trots att denna fråga var obligatorisk för att kunna gå vidare i enkäten. Varför denna informants svar saknas är oklart.

Innan enkäten började ta upp frågor om modersmål och dess användande ombads informanterna ange vilket eller vilka språk de anser vara deras modersmål. För att generellt kunna sammanfatta svaren av modersmålet kallar jag alternativen för "härkomstspråk"¹ och "svenska". Värt att notera är att ingen informant angett något annat än det språk som är förknippat med dess etniska härkomst, eller svenska, som sitt modersmål. Resultat visas i Tabell 3.

¹ "Härkomstspråk" är min egen översättning av "heritage language"

TABELL 3. Vilket språk är ditt/dina modersmål?

<i>Etnisk bakgrund</i>	<i>"Härkomstspråk"</i>	<i>Svenska</i>
Fransk	3	-
Spansk	3	2
Arabisk	-	1
Serbisk	10	-
Chilensk	3	-
Armenisk	-	1
Libanesisk	1	-
Polsk	-	1
Ungersk	2	-
Rumänsk	1	-
Gambisk	1	-
Kroatisk	-	1
Grekisk	2	-
Makedonsk	1	-
Persisk	1	1
Finsk	1	-
Svensk-finsk	-	1
Polsk-svensk	-	1
Polsk-chilensk	-	1
Svensk-brasiliansk	-	1
<i>Totalt</i>	<i>30</i>	<i>11</i>

Observera att en informant angivit både "härkomstspråket" och svenska som modersmål, och räknas därför med i båda kolumnernas resultat. Samtliga individer med chilenskt ursprung har angivit spanska som modersmål, vilket här räknas som härkomstspråk.

De individer som svarade att de hade svenska som modersmål slussades vidare till en egen fråga, där de fick svara varför de anser att just svenska är deras modersmål. Därefter var enkätundersökningen över för deras del. Svaren var ganska unisona, då de flesta angav att svenska är det språk de kan uttrycka sig mest naturligt på, och är det språk de är uppväxta med och tänker på. Ett par har även angett att det är det språket de lärde sig först, och att svenska är det språk som talas i hemmet.

Av ursprungligen 40 informanter går alltså 30 stycken vidare till resten av enkäten, för att svara på frågor om modersmålets användande och attityder till flerspråkighet. De som angav svenska som modersmål är i resterande undersökning inte intressanta, då studien undersöker hur flerspråkiga med utländsk bakgrund i Sverige förhåller sig till sitt modersmål och dess användning gentemot svenskan.

4.3 Språk med familjen och andra flerspråkiga

I detta avsnitt av enkäten behandlades frågor om språkanvändning inom familjen och med vänner och andra flerspråkiga individer. Frågorna syftade till att undersöka vilket språk som oftast användes, och svarsalternativet "båda språken lika mycket" utelämnades medvetet. Det var dock ändå tillåtet att ange "annat" där man kunde uppge att flera språk talades lika mycket. Resultaten för frågorna redovisas i Tabell 4.

TABELL 4. Vilket språk talar du oftast med pappa/mamma/syskon/äldre släktingar/yngre släktingar/barn/vänner av samma härkomst?

	<i>Pappa</i>	<i>Mamma</i>	<i>Syskon</i>	<i>Äldre släkt</i>	<i>Yngre släkt</i>	<i>Barn</i>	<i>Vänner</i>
Svenska	5	11	21	-	17	4	17
Modersmål	23	15	6	29	10	3	7
Blandar	2	3	2	1	3		5
Har inga syskon			1				
Har inga barn						23	
<i>Totalt</i>	<i>30</i>	<i>29</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>29</i>

På frågan om vilket språk som används oftast med mamma valde en informant att inte ange svar, varför det bara är 29 svar på den frågan. Vad gäller språk med yngre släktingar var det en som angav engelska som svar, och en annan som tycker att det beror på var de bor någonstans. En informants svar saknas även på frågan om språk med vänner av samma härkomst, men hon kommenterade att hon "inte har finskspråkiga vänner i Sverige". Värt att notera är att trots att svarsalternativ för blandat språk saknas, är det 16 informanter totalt som tycker att de oftast blandar språken. Andel informanter som hade barn är relativt låg, men de får chans att svara på en liknande fråga om språk till barn längre fram i undersökningen (se avsnitt 4.6).

Under delen för attityder till språket tillfrågades informanterna även om vad det är som bestämmer vilket språk som används vid konversation med flerspråkiga personer från samma härkomst. Där fick deltagarna själva fritt fylla i sina svar. Nästan alla tyckte att det är sammanhanget och samtalsituationen som spelar roll och vilka ämnen man pratar om just då. Övervägande majoritet

menar att de "blandar språken konstant", för att försöka hitta rätt uttryck och känslor. Flertalet informanter tyckte också att det beror på kunskapen man har inom språken; man väljer helt enkelt det språk som båda lätt kan uttrycka sig på. En deltagare medgav att "vill man säga något så att ingen annan fattar, då tar man till spanskan", och det var flera som svarade att de byter till minoritetsspråket när de inte vill att någon utomstående ska förstå. En informant med persiska som modersmål svarade att de "vill helst inte prata persiska, så jag väljer alltid svenska", och en annan tyckte att det "beror på hur roligt vi har det".

Att de flesta deltagarna använder sig av minoritetsspråket när de inte vill att någon annan än de inblandade ska förstå framgår tydligt i Tabell 5, som undersöker just det.

TABELL 5

Brukar du medvetet välja språk så att omgivningen inte ska förstå det som sägs?

Ja, alltid	-
Ja, ibland	27
Nej, aldrig	2

Endast två informanter menar att de aldrig anpassar språket på grunder om omgivningen ska förstå eller inte; de talar makedonska respektive persiska.

4.4 Media

Detta avsnitt behandlar vilket språk som informanterna helst använder media på. Här ombads informanterna att uppge hur ofta de använder medier konstruerade på deras modersmål. Resultat visas i Tabell 6.

TABELL 6. *Hur ofta använder du modersmålet i medier?*

	<i>TV</i>	<i>Webbsidor</i>	<i>Musik</i>	<i>Film</i>	<i>Skönlitteratur</i>	<i>Tidningar</i>
Alltid	-	-	1	-	1	-
Ofta	3	3	11	4	-	2
Ibland	5	5	10	6	6	4
Sällan	14	11	5	16	7	11
Aldrig	7	11	2	4	16	13

Som synes kryssades svarsalternativet "Alltid" endast i två gånger; under kategorierna "musik" och "skönlitteratur". Vanligast var det att lyssna på musik på modersmålet, medan minst vanligt var att läsa skönlitteratur på dito. Förutom detta tillfrågades informanterna även om vilket språk de helst ser/läser nyheterna på. Resultat syns i Tabell 7.

TABELL 7. *Språket du helst ser/läser nyheterna på är...*

Svenska	23	77%
Modersmål	3	10%
Annat	4	13%

Under svarsalternativet "Annat" var det två informanter som uppgav att de helst ser/läser nyheterna på båda språken lika mycket, medan två andra informanter helst använder sig av engelska. 10% ser/läser helst på sitt modersmål.

4.5 Modersmålsundervisning

Ett par frågor under delen om språkanvändning handlade om informanternas relation till modersmålsundervisning i skolan. Notera att ingen av deltagarna i enkäten längre går i grund- eller gymnasieskola.

TABELL 8.

<i>Hade du modersmålsundervisning i skolan?</i>		
Ja	11	37%
Under en kort tid	12	40%
Nej	7	23%

Som visas i Tabell 8. kan vi se att majoriteten av de tillfrågade någon gång fått undervisning i sitt modersmål i skolan. De som svarade nej på frågan fick en följdfråga, vars svar visas i Tabell 9. De som svarade ja på frågan fick också en följdfråga, där de skulle ange om de tyckte att undervisningen hade varit till någon nytta för användningen av modersmålet. Dessa svar visas i Tabell 10.

TABELL 9.

<i>Om NEJ, varför inte?</i>	
Jag var inte intresserad	1
Det erbjöds inte	3
Mina föräldrar var inte intresserade	3
Annat	1
<i>Totalt</i>	<i>8</i>

TABELL 10.

<i>Om JA, tycker du att undervisningen var till nytta?</i>	
Ja	12
I viss mån	8
Nej	3
<i>Totalt</i>	<i>23</i>

En informant som hade svarat "Under en kort tid" på frågan om de hade fått undervisning i modersmålet i skolan, hade här även fyllt i att det inte erbjöds. Troligtvis menar personen i fråga, som har franska som modersmål, att undervisning endast erbjöds under en kort tid. En informant hade inte gått i skola i Sverige, och därför inte deltagit i modersmålsundervisning. De som uppgav att modersmålsundervisning inte erbjöds var talare av franska, polska och grekiska.

Som Tabell 10. presenterar tyckte här en övervägande majoritet – 87% – att undervisningen åtminstone var till nytta i viss mån, medan resterande 13% inte tyckte sig ha haft någon nytta av modersmålsundervisningen. Dessa informanter som inte haft något gagn av skolningen var talare av spanska, libanesiska och wolof.

4.6 Attityder/identitet

I detta avsnitt redovisas resultat över informanternas attityder till och identifikation med deras modersmål. Avsnittet är i sin tur senare uppdelat i frågor som rör ett språk (modersmålet) och frågor som rör flerspråkighet.

Informanterna ombads i början att själva ange vilket språk de anser vara deras "förstaspråk". Beskrivning av termen förstaspråk är medvetet utesluten.

TABELL 11.

<i>Vilket språk anser du vara ditt "förstaspråk"?</i>		
Svenska	19	66%
Modersmål	8	27%
Annat	2	7%

Tabell 11 visar att 66% anser svenska vara deras förstaspråk. Observera här att samtliga deltagare i denna del av enkäten angett annat modersmål än svenska. Två informanter tycker att både modersmålet och svenskan är förstaspråken. En informant valde att inte svara på denna fråga.

Vidare fyllde deltagarna i vilka egenskaper de tycker att deras modersmål besitter. Deltagarna fick här välja flera alternativ om så önskades, eller lägga till egna förslag på egenskaper. Resultat visas i Tabell 12.

TABELL 12.

<i>Vilka egenskaper tycker du ditt modersmål har?</i>		
Vackert	19	66%
Fult	1	3%
Pålitligt	6	21%
Opålitligt	-	
Lättsamt	10	34%
Allvarligt	6	21%
Gammaldags	8	27%
Nytänkande	1	3%
Annat	4	14%

En informant valde att inte ge svar i denna fråga. De informanter som fyllde i egna egenskaper tyckte att deras modersmål hade "fler ord" [än svenskan], "ett annat mindset", att det var "hårt", men också att det var "sexigt". 66% tyckte att modersmålet var vackert; bara en informant tyckte att det var fult. Ingen kryssade för att språket känns opålitligt.

Liknande föregående fråga fick deltagarna kryssa för när de föredrar att använda modersmålet framför svenskan. Även här gavs möjligheten att välja flera alternativ, eller lägga till egna.

TABELL 13.

<i>När föredrar du använda modersmål framför svenska?</i>		
Svordomar	16	59%
Utrop (Oj! Aj! Usch!)	12	44%
Kom-ihåg-lappar	-	
Vid räkning	2	7%
Skämt	7	26%
Hälsningsfraser	10	37%
Annat	4	15%

Förutom de alternativ som visas i Tabell 13. föredrog informanterna att använda modersmålet vid "ömhetstecken", "konversation med egna barn", och i "texter och litteratur". 59% föredrar att svära på modersmålet, men bara 7% tycker bäst om att räkna på dito. Ingen svarade att de förde personliga anteckningar eller kom-ihåg-lappar på modersmålet.

Informanterna blev också tillfrågade om vilket språk de lärde sig först, och vidare vilken språklig kompetens de själva anser att de besitter. Resultat kan ses i Tabell 14. och Tabell 15.

TABELL 14.

<i>Vilket språk lärde du dig först?</i>		
Modersmålet, därefter L2	19	63%
Svenska, därefter L2	1	3%
Båda samtidigt	10	34%

Endast en informant uppger att de lärde sig svenska först, och därefter andra språk. Denne har angett makedonska som modersmål. 10 personer av de 30 deltagande ansåg att de lärt sig båda språken samtidigt.

TABELL 15.

<i>Vilket språk känner du dig mest bekväm med att använda i vardagen?</i>		
Modersmålet	1	3%
Svenska	18	62%
Lika bekväm med båda	10	35%

Drygt 34% känner sig lika bekväma med såväl modersmål som svenska i vardagligt tal. En informant, med spanska som modersmål, uppgav sig känna mest bekväm med sitt modersmål. 62% trivs bättre med att använda svenska.

En liknande fråga ställdes, som undrade om informanterna anser sig kunna sina språk lika bra. Då kunskap och känslan av "bekvämheter" ligger nära varandra är det inte förvånande att svaren blev nästan identiska. Intressant att notera dock var att informanten som tidigare uppgett sig vara mest bekväm med att använda sitt modersmål i vardagen anser att de behärskar både svenska och modersmål lika väl.

Relaterat till de tidigare frågorna om språkanvändning inom familjen, fanns även ett par attitydfrågor med, som handlade om föräldrar och barn. Deltagarna ombads tycka till om de tror att deras föräldrar försöker se till att de håller modersmålet vid liv, även nu när deras barn nått vuxen ålder. De fick också ange om de vill föra vidare sitt modersmål till deras (eventuellt framtida) barn. Resultat visas i Tabell 16. och Tabell 17.

TABELL 16.

<i>Försöker dina föräldrar se till att du håller modersmålet vid liv?</i>		
Ja, jag talar inget annat språk med dem	12	46%
De talar modersmål med mig, men jag svarar ofta på svenska	9	35%
Inte direkt, vi pratar alltid svenska	5	19%

De flesta angav att de enbart talar modersmålet med föräldrarna (46%), medan endast fem informanter (19%) alltid pratar svenska med dem.

TABELL 17.

<i>Tycker du det är viktigt att lära dina (eventuellt framtida) barn ditt modersmål?</i>		
Ja, mitt modersmål är en del av dem också	22	76%
Ja, det hade varit roligt om de lär sig lite om den kulturen	6	21%
Nej, de kommer ändå inte ha någon nytta av det i framtiden	1	3%

En stor majoritet av deltagarna anser att det är viktigt att föra vidare deras modersmål till deras egna barn. Endast en informant, vars modersmål är persiska, tror inte att deras barn kommer ha nytta av språket i framtiden.

4.6.1 Attityd till ett språk

Informanterna fick därefter ange om de identifierar sig mest med något av språken de talar, och om de tycker att de får olika personligheter beroende på vilket språk som används. Resultat visas i Tabell 18. och Tabell 19.

TABELL 18.

<i>Vilket språk identifierar du dig mest med?</i>		
Modersmålet	10	36%
Svenska	16	57%
Annat	2	7%

En knapp majoritet tycker att de identifierar sig mest med det svenska språket, i förhållande till modersmålet. Två informanter tycker inte att det är någon skillnad.

TABELL 19.

<i>Känner du att du får olika personligheter beroende på vilket språk du talar?</i>		
Ja	9	31%
Kanske	7	24%
Nej	13	45%

Drygt 31% av de tillfrågade tycker att språk ändrar personligheten, medan 45% inte håller med. De som tycker sig känna skillnad i personlighet beroende på språket talat ombads förklara *hur* de känner skillnaden, i fri text. En person svarade att det är ”tydligt i relationer; hur man pratar. Svenskan är direkt, ärlig och genuin; franskan är inlindad, passar bättre intellektuellt”. En annan tyckte att ”spanskan är mitt svaga språk, jag blir osäker, mitt språk är osäkert och en massa uttryck och talesätt finns inte i min vokabulär”. Denne fick medhåll av en annan deltagare, som förvisso menar att de inte får annan personlighet, ”men man använder helt olika vokabulär”. En informant anser att ”när jag talar mitt modersmål kan jag inte uttrycka mig så lätt, så då sitter jag hellre tyst och på så sätt ändras min personlighet. Jag kan inte vara mig själv”. En finskspråkig deltagare skrev följande, ”Jag gillar att använda gammaldags uttryck, ordlekar, metaforer och ordvitsar [på svenska]. Detta är ett av mina starkaste personlighetsdrag. Kan jag inte uttrycka mig med den precisionen känns det som att min personlighet går förlorad. Det är frustrerande!”. Ytterligare åsikter var att man blir mer dramatisk på modersmålet, och även mer skämtsam; ”Svenskan känns så hård”.

Ett par frågor, som lite hängde ihop med identitetsfrågorna, handlade om vad de tillfrågade tyckte om begreppet kultur i förhållande till språk.

TABELL 20.

<i>Tycker du att du tack vare flerspråkigheten tillhör flera kulturer?</i>		
Ja	25	86%
Nej	3	10%
Annat	1	4%

TABELL 21.

<i>Vilken kultur känner du dig mest hemma i?</i>		
Den svenska kulturen	6	21%
Mitt modersmåls kultur	8	29%
Båda kulturerna	13	46%
Annat	1	4%

Som visas i Tabell 20. anser 86% att de tillhör flera kulturer tack vare att de talar flera språk. En informant svarade att de aldrig känner sig hemma i någon kultur; "I Sverige får jag höra att det beror på mitt franska arv, och i Frankrike säger de att det beror på mitt svenska arv".

På frågan om det är någon kultur som de känner sig mest hemma i, som visas i Tabell 21., har 46% svarat att de känner sig lika delaktiga i båda kulturerna. Något fler känner sig mer hemma i sitt modersmåls kultur än i den svenska kulturen. Svaret som en deltagare gav var att man istället känner sig mest hemma i en annan, egen kultur; "den hybrid av kulturer som mina likar har skapat".

4.6.2 Attityder till flerspråkighet

Deltagarna ombads att svara på om de tycker att flerspråkigheten medför negativa eller positiva aspekter i livet, i både språkliga och icke-språkliga sammanhang. Resultat för detta visas i Tabell 22. och Tabell 23.

TABELL 22.

<i>Tror/tycker du att vara flerspråkig är ett hinder för eller underlättar inläring av ytterligare språk?</i>		
Det underlättar väldigt mycket	17	59%
Det underlättar ganska mycket	8	27%
Det gör det en hel del svårare	-	
Det gör det mycket svårare	-	
Har aldrig tänkt på det	4	14%

TABELL 23.

<i>Tycker du det känns mest positivt eller mest negativt att vara flerspråkig i icke språkliga sammanhang?</i>		
Bara positivt	27	93%
Ganska positivt	-	
Ganska negativt	-	
Bara negativt	-	
Har aldrig tänkt på det	2	7%

Med stor majoritet anser deltagarna i den här studien att flerspråkighet underlättar väldigt eller ganska mycket vid inläring av ytterligare språk, och ännu mer övertygade är de om att det bara är positivt att vara flerspråkig även i icke-språkliga sammanhang.

Vidare tillfrågades de om de ser ner på andra flerspråkiga individer som inte lagt ner tid på att lära sig det/de modersmål som inte är svenska.

TABELL 24.

Ser du negativt på andra personer som egentligen också är flerspråkiga, men som har valt att inte lägga stor vikt vid att lära sig modersmål (som inte är svenska)?

Ja	15	52%
Nej	8	28%
Har ingen åsikt	6	20%

Enligt Tabell 24. anser 52% att de ser negativt på sådana personer, medan 28% inte gör det. 20% har inte någon åsikt om ämnet.

5. Diskussion & analys

5.1 Introduktion

Respondenterna fick i början av enkäten ange vilken etnisk bakgrund de hade, och de fick 21 olika alternativ att välja på, innan de kunde fylla i "Annat" om inget av de givna alternativen passade. Alternativen som gavs baserades på Mikael Parkvalls uppskattning om vilka som är de vanligaste förekommande minoritetsspråken i Sverige (se Figur 1.). Dessa uppskattningar bygger Parkvall på en annan tidigare uppskattning från 1979, av Sven Reinans (Parkvall 2009), men det framgår inte hur uppskattningarna gjorts. I vilket fall kan det konstateras att Parkvalls lista över de 21 vanligaste minoritetsspråken i Sverige inte överensstämde med deltagarna i den här studien. Av de givna alternativen var det endast nio stycken som fylldes i (arabisk, spansk, persisk, polsk, finsk, kroatisk, ungersk, grekisk och serbisk bakgrund). Detta var ju dock ingen studie som representerar samhället i stort, då endast 40 personer deltog i undersökningen, men det är uppenbart att Parkvalls lista inte var applicerbar i det här fallet.

Av 40 svar (ursprungligen 41, se avsnitt 3.3) representerades 20 olika etniska bakgrunder. En frågeställning jag hade lyft fram var ifall det kunde finnas något samband med etnicitet och sättet modersmålet används på, eller attityden mot dito. Det var uppenbart att det var för få olika företrädade bakgrunder, där många bara hade en informant som gav svar, så det var omöjligt att försöka dra några generella slutsatser om "härkomstspråkens" användning i koppling till etnicitet.

I undersökningen var det fyra respondenter som uppgav så kallade "bindestrecksidentiteter"; man identifierar sig helt enkelt som en person med olika etniska och kulturella bakgrunder. De bindestrecksidentiteter som uppgavs här var svensk-finsk, svensk-brasiliansk, polsk-chilensk och polsk-svensk. Denna typ av benämning av multietnisk identitet är kanske främst vanligast i USA, där även presidenter ståtar med att vara "Irish-American" och "African-American", och det är vanligt att kalla sig för "Asian-American" eller kanske, om man är mer specifik, "US-Thai". Per Tryding skriver på Handelskammarbloggen att Sverige behöver fler "svenskar med bindestreck", och tycker vi borde konstatera att det är möjligt att vara mer än en sak kulturellt (Internetkälla 7), eftersom den

kulturella bakgrunden ju också är en del av vår identitet. Denna benämning är ännu inte så vanligt förekommande i Sverige, men börjar diskuteras mer och mer i medier och debattartiklar (Internetkälla 1).

För att knyta an till de inledande frågorna i den här uppsatsen diskuteras relevant resultat härnäst i detta kapitel om diskussion och analys.

5.2 Modersmål

Modersmål är som tidigare diskuterat en knepig och mångtydig term, som inte har någon klar definition. Därför blir det också svårt att be folk att uppge vilket (eller vilka) modersmål de har, då alla har olika uppfattningar om begreppet. Av deltagarna i denna studie var det 75% som ansåg att deras modersmål var det språk som är förknippat med deras etniska härkomst. Jämför vi dessa resultat med Skutnabb-Kangas definitionsmodell (*se avsnitt 2.3.3*) är det troligt att de här informanterna använde sig av ursprungskriteriet; modersmålet är det språk man har lärt sig först. Enligt resultaten var det 63% som hade lärt sig "härkomstspråket" först, medan 33% hade lärt sig svenska samtidigt. I motsats till de föregående resultaten var det 25% av de tillfrågade ansåg istället att svenska är modersmålet. Dessa har måhända ansett att modersmålet är det språk man behärskar bäst, det språk man använder mest, eller kanske det språk man identifierar sig mest med; alternativ som utgör kompetenskriteriet, funktionskriteriet samt attitydkriteriet (Skutnabb-Kangas 1981). De som uppgav svenska som modersmål kommenterade nämligen att svenska är det språk som talas oftast och i hemmet, och det språk som förefaller mest naturligt för dem att prata och tänka på. Av de som inte angav svenska som modersmål var det ändå 66% som tyckte att svenska var deras "förstaspråk" (termen "förstaspråk" inte definierad), och 60% som känner sig mest bekväma med att prata svenska i vardagen. Enligt Romaine (1995) är det lätt att hitta exempel på fall där förstaspråket inte nödvändigtvis är det språk som anses vara ens modersmål, eller bäst behärskat; till exempel "vita spädbarn" (1995:20) i Sydafrika, som växer upp med barnflickor som talar zulu. Det är vanligt att finna att dessa barn följaktligen lär sig zulu innan de lär sig engelska eller afrikaans.

Vi måste ta i beaktning dock att min undersökning var upplagd så att det inte gick att ange mer än ett modersmål (*se avsnitt 3.3*). Hade detta varit möjligt hade

resultaten angående just modersmålen eventuellt sett annorlunda ut. Det var exempelvis en informant som uppgav både polska och svenska som modersmål, vilket var möjligt under rutan "Annat", men då det inte var explicit uttalat att fler än ett modersmål kunde väljas var det nog få som tänkte på det alternativet.

Värt att tänka på för de som tycker det är svårt att bestämma vilket (eller vilka) språk man anser vara modersmålet är att "valet" av modersmål också leder till om du är berättigad till modersmålsundervisning eller inte (Romaine 1995).

Frågan som bad deltagarna att kryssa för de egenskaper (eller lägga till egna) som de tycker att deras modersmål innehar, var det främst alternativet "Vackert" som stod ut bland svarsalternativen. Som jämförelse kan nämnas en skotsk-gaelisk studie gjord om attityder till språket, där 100% av de flerspråkiga deltagarna svarade att gaeliska var ett vackert språk (Romaine 1995).

5.3 Modersmålsundervisning & flerspråkighet

Den uråldriga historien om Babels torn berättar om att anledningen till den stora språkliga variationen i världen är Guds bestraffning till människan, och berättelsen får oss att tro att lingvistisk mångfald är en förbannelse (Romaine 1995). Medlemmar av flerspråkiga samhällen delar ofta enspråkigas negativa attityd till flerspråkighet, ibland till den grad att de försöker "hindra" ("discourage") deras barn från att prata "hemspråket" när detta skiljer sig från majoritetsspråket i samhället (Romaine 1995). Resultaten i den här undersökningen visar dock att, förutom ett par informanter som angav att de inte hade någon åsikt om ämnet, alla de tillfrågade är rungande överens om att flerspråkighet är en positiv aspekt i deras liv. I de fall som flerspråkighet ses som något negativt menar till exempel Grosjean (2008) att de negativa åsikterna egentligen är kopplade till "biculturalism and not bilingualism" (2008:213). Detta tas upp lite mer detaljerat i avsnitt 5.6, "Flerspråkighet vs. mångkulturalism".

Modersmålsundervisning har varit ett hett diskuterat ämne i Sverige sedan dess införande på 1970-talet, såväl inom den akademiska världen, som inom politik och media (Wingstedt 1998). Som visades i Tabell 7. under avsnittet "Resultat" så var det en övervägande majoritet av informanterna i den här studien som deltagit i modersmålsundervisning åtminstone för en kort period i

skolan, och 83% av de som deltog i undervisningen anser att den varit värdefull för användandet av språket. Av de som deltog i den här undersökningen var det endast en person av de som uppgav att de inte deltagit i modersmålsundervisning som sa att det berodde på brist på eget intresse inom ämnet. De andra svarade istället att det antingen inte erbjöds på skolan de gick i, eller att föräldrarna inte tyckte det var nödvändigt eller intressant att barnen deltog i undervisningen.

På frågan om deltagarna i studien planerade att föra vidare sitt modersmål till sina barn var det en informant som uppgav att det skulle vara onödigt för dem att lära sig, eftersom de inte kommer ha någon nytta av det ändå. På grund av enkätens utformning fanns det varken tid eller plats för alla intressanta följdfrågor som uppkom, men det är möjligt att de föräldrar som inte tyckte det var nödvändigt att låta sina barn få modersmålsundervisning i skolan, tänkte i liknande tankar som den ovan nämnda informanten, som menar att språket inte kommer komma till nytta.

Det finns dock undersökningar som visar att utökade möjligheter för inlärandet av S1 – vilket är minoritetsspråket i detta fall – även ökar chanserna för god inläring av S2 – vilket då är majoritetsspråket. Även om medlemmar av majoritetssamhället – och i vissa fall, medlemmar av minoritetssamhället – inte ser nyttan av att erbjuda minoritetsspråkskunskap som obligatoriskt ämne i skolan, borde de i alla fall tycka att det är positivt ifall det förbättrar inläringen av majoritetsspråket (Wingstedt 1998). De flesta nutida forskare inom ämnet anser att exponering för flera språk samtidigt är både möjligt och fördelaktigt, men särskild tyngd bör ligga vid att stödja inlärandet av det underordnade språket, vilket oftast innebär minoritetsspråket (Wingstedt 1998).

Dessutom kan utvecklandet av modersmålet stödja utvecklandet av en etnisk identitet, socialiserande och familjeinteraktion (Wingstedt 1998). För många står språket i nära relation med identitet, då språket är som en "kärna" i deras etnicitet. Unga medlemmar av minoritetssamhällen brukar vara snabba med att identifiera sig med majoritetssamhället och dess språk, på bekostnad av deras modersmål. Skulle majoritetsspråket inte talas alls inom hemmet, och barnen i fråga inte utvecklar sitt modersmål, kan konsekvenserna bli förödande för interaktionen och kommunikationen inom familjen (Wingstedt 1998).

Det som gör att ämnet diskuteras så flitigt har bland annat att göra med att språk och identifikation hänger ihop med integration i samhället. Många som är negativt inställda till modersmålsundervisning tycker att det uppmuntrar invandrare att hålla sig avskilda från det svenska samhället, och att det blir svårare för dem att integreras (Wingstedt 1998). Även åsikter som att modersmålsundervisning hindrar inlärandet av majoritetsspråket (i detta fall, svenska) är vanliga, och att ifall modersmålet är så pass viktigt för invandrarfamiljer så borde de se till att utveckla språket i hemmet (Wingstedt 1998). Dock är många åsikter också av det motsatta slaget. Vad modersmålsundervisningen faktiskt medför för nack- och fördelar verkar det emellertid inte finnas någon studie kring, trots att diskussioner om ämnet är vanliga.

5.4 Språkanvändning & media

När det kommer till användning av sin språkliga repertoar är den "gängse bilden av invandrabarn i Sverige att de talar sitt modersmål i hemmet och svenska utanför hemmet", som Gisela Håkansson skriver i kapitlet om språkanvändning i "Tvåspråkighet hos barn i Sverige" (2003:72), och det har gjorts en hel del studier i just språkanvändning i flerspråkiga miljöer (t. ex. Boyd 1985, Namei 1993, Kostoulas-Makrakis 1995; refererad i Håkansson 2003). I min studie har ju inte barn undersökts, utan snarare unga vuxna, men vissa av svaren har likheter med de som Sally Boyd (1985) fick fram i en undersökning om hur tvåspråkiga högstadiel elever i Borås och Nacka använder sina språk. Även deltagarna i min studie använder oftare modersmål än svenska med mamman (52%) i ungefär lika stor utsträckning som de använder svenska med sina syskon (59%). Vid språk med vänner ger skiljer sig resultaten något; i Boyds studie valde 78% att prata svenska med sina kompisar (resultaten för "bästa vän" och "de flesta vännerna" sammanräknade), medan deltagarna i den här studien uppgav att ungefär 59% oftast väljer att prata svenska. En likhet är att resultaten visar att modersmålet är det språk som används med äldre personer, medan svenska föredras med jämnåriga och yngre. I Boyds studie visar det emellertid sig att modersmål oftare talas med mamma än med pappa, medan resultaten i min studie visar att 77% talar modersmål med pappa, men bara 52% med mamma.

Här var det alltså vanligare att tala svenska med sin mamma än vad det var med sin pappa.

Shidrokh Namei har gjort en liknande språkanvändningsstudie (om än betydligt mer omfattande) med iranska tvåspråkiga barn och föräldrar (2012). Där fick hon fram, i likhet med resultaten i den här studien, att barnen oftare använder svenska med sina mammor än med sina pappor. Detta tror hon kan bero på att det ofta är mödrarna som tar störst ansvar för barnens skolgång; en roll som de troligtvis tagit med sig från Iran (2012). Att de är delaktiga i skolan betyder att de tvingas utveckla andraspråket [svenska] i större utsträckning än om de inte varit delaktiga, eftersom det innebär mycket kontakt med svensktalande personer. En annan anledning till att främst mödrarna använder sig av det svenska språket med sina barn är att de försöker bryta sig ur det klassiska patriarkaliska "maktsystemet" inom familjen (2012:206). Fördelen för kvinnorna att kunna majoritetsspråket, för att integreras i samhället, väger kanske tyngre än känslorna mot modersmålet (Språktidningen nr 5 2012:15), tror Namei. Det måste dock påpekas att deltagarna i min studie inte uppgivit – i fall där bara den ena föräldern har annan språklig bakgrund än svenska – om det är mamma eller pappa som är den person som är relevant att tala modersmålet med. För att kunna dra en mer trolig slutsats av resultaten är detta en viktig aspekt.

Ytterligare en studie som visar att modersmålet används oftare med fadern än med modern är Nelly Kostoulas-Makrakis undersökning av grekisktalande tonåringar (refererad i Håkansson 2003). Skillnaden här mot resultaten i min undersökning är att de grekisktalande ungdomarna även med sina syskon och vänner övervägande använde grekiska och inte svenska.

Som resultaten över medieanvändning visar, är det få av deltagarna i studien som vanligtvis använder sig av medier producerade på modersmålet. Faktiskt så är 65% av alla svaren ikryssade för "Sällan" eller "Aldrig", på frågan hur ofta medierna på modersmålet konsumeras. Endast 1% av alla svar var ikryssade för "Alltid".

Shidrokh Namei (2012) har även gjort en studie med de iranska ungdomarna över hur mycket medier som de konsumerar på persiska, och fick liknande resultat som min studie visar. Hennes studie behandlade förvisso persiska

kontra svenska, medan min studie endast tar upp *hur ofta* deras modersmål används i de medier som används; inte kontra användandet av svenska medier. Namei tror att en förklaring till det låga användandet av "modersmålsmedier" kan vara för att det vanligtvis inte finns lika stor tillgång till böcker, filmer och tidningar på andra modersmål (persiska, i hennes fall), som det gör på svenska. Dessutom har de texter och den information som finns ofta en hög språklig svårighetsgrad, vilket gör att till exempel barn har svårt att förstå. I fallet med persiska så är persiskt skriftspråk, som lärs och utvecklas under skolåren i Iran, inte den typ av språk som används i familjesituationer eller i den utbildningen som ges i Sverige till persiska talare. Detta är ett typiskt fall av diglossi som existerar i Iran (Namei 2012). Överlag visar Nameis medieundersökning att exponeringen för svensk media är avsevärt större än för persisk dito. Namei delar upp sina informanter i åldersgrupper, vilket gör att hon kan se exempelvis att äldre ungdomar oftare konsumerar "modersmålsmedier" är deras yngre likar, något hon tror beror på att äldre barn ofta har nått högre nivåer vad gäller språkkunskaper, och det är således lättare för dem att ta till sig de avancerade medierna. I min studie är dock inte informanterna uppdelade i åldersgrupper, förutom det faktum att alla förutom en deltagare var över 21 år när undersökningen utfördes. Vi kan emellertid observera att trots att respondenterna i den här studien var äldre än de som deltog i Nameis, så var konsumtion av "modersmålsmedier" ändå förhållandevis låg.

Av de som deltog i min undersökning var merparten (90%) födda i Sverige, eller bosatta här i mer än 15 år, och kan således räknas som "heritage speakers", som togs upp i avsnitt 2.2. Ett kännetecken för "heritage speakers" är just att de är duktiga vad gäller hörförståelsen på sitt "härkomstspråk", men ofta mindre utbildade i skriv- och läsförmåga (Polinsky & Kagan 2007). Det kan förklara resultaten av medieanvändningen i den här studien, där den enda media som ofta konsumeras är musik, medan nära två tredjedelar av svaren inom övriga kategorier anger "Sällan" eller "Aldrig", vilket möjligen kan bero på att språket i andra medier är för avancerat.

5.5 Språkliga attityder

Vanligtvis förknippas modersmålet med en rad känslor, och det ses ofta att det är det dominanta språket som flerspråkiga individer helst räknar, ber, svär, drömmer, samt skriver dagbok och lappar på (Romaine 1995). Deltagarna i den här studien fick fylla i under vilka omständigheter de helst föredrar att använda sitt modersmål framför svenska, och gav tämligen blandade svar. Vanligast (59%) var det att ta till svordomar på modersmålet. 44% tycker det passar till utrop som "aj!" eller "usch!", och 37% använder modersmålet vid hälsningsfraser. Endast 2 informanter (7%) uppgav att de föredrar att räkna på modersmålet. Av dessa två är en född och uppvuxen i Sverige och en har vistats i Sverige i 5-10 år. Det är troligt att man helst räknar på det språk man anser vara ens modersmål (Skutnabb-Kangas 1981), så är personen i fråga inte född i Sverige och inte tycker att svenska är modersmålet är det inte förvånande att de föredrar att räkna på ett annat språk. Intressantare är mannen, vars modersmål förvisso är grekiska, men som är född och uppvuxen i Sverige och som ändå föredrar att göra uträkningar på sitt modersmål. Kollar vi vidare på denne mans svar så framgår det dock tydligt att han anser att modersmålet är det starka språket, det språk som han tycker är "förstaspråket", språket han lättast uttrycker sig på, och det språk han lärde sig först i livet. Vi borde därmed kunna dra slutsatsen att grekiska för honom är det dominanta språket, vilket förklarar varför han även kryssat i alternativ som "svordomar", "utrop", "skämt" och "hälsningsfraser". Det var dock inte en enda deltagare som uppgav att de helst för anteckningar på sitt modersmål.

Det talas också ibland om att språk påverkar våra personligheter, varför jag valde att fråga deltagarna om deras åsikt i saken. 55% tyckte på frågan om språk ändrar personligheten "ja" eller "kanske", med kommentarer om att det är svårt att få fram sin riktiga personlighet när du inte känner att du behärskar språket så väl som du önskar. Det var bara de som svarade "ja" som ombads förklara varför, men det hade kanske varit lika intressant att höra från de 45% som svarade nej, och be dem förklara "varför inte?".

5.6 Flerspråkighet vs. mångkulturalism

Som diskuterades i avsnitt 2.3.2 är det inte ovanligt att koppla ihop ämnena flerspråkighet och mångkulturalism. Den här undersökningen studerar ju inte i första hand kulturförhållanden, men det kan ändå vara intressant att åtminstone få se lite grann hur språk och kultur kan hänga ihop.

Av deltagarna i den här undersökningen tyckte 86% att flerspråkigheten öppnar dörrar till flera kulturer; att flerspråkigheten gör att de får tillhöra olika kulturer. Flera informanter menar att det inte är så lätt att säga att man tycker att man för den sakens skull hör mest hemma i någon av kulturerna som språken man talar representerar. Grosjean tycker dock det är viktigt att påpeka att flerspråkighet och mångkulturalism inte nödvändigtvis "samexisterar", eftersom ju många kan vara flerspråkiga utan att tillhöra flera kulturer (i diglossisamhällen, till exempel), liksom att man kan vara mångkulturell utan att för den sakens skull kunna mer än ett språk. Inte sällan har medlemmar av ett visst kulturellt samhälle åsikt om att man inte kan vara delaktig i deras samhälle om man samtidigt känner tillhörighet med ett annat; man är "antingen A eller B" men inte ofta "både A och B" (2008:219). En av mina informanter känner just att hon är sedd som svensk i Frankrike, men som fransk i Sverige – något Grosjean beskriver som "X is categorized as a member of culture A by members of culture B and as a member of culture B by members of culture A" (2008:219). Romaine kommenterar att känslan av att inte fullt tillhöra någon av de kulturer vars språk man pratar, vilket kanske särskilt gäller för invandrare, kan vara väldigt påfrestande (1995). En annan informant tycker sig istället tillhöra en egen, nybildad kultur, som är en hybrid av en rad olika kulturer som andra i hennes sats har skapat, vilket inte heller är ett ovanligt fenomen (Grosjean 2008).

Romaine rapporterar om en studie som gjorts bland panjabi- och urdotalare i Storbritannien, från ett flerspråkigt samhälle (1995), där samtliga tyckte att språk och kultur är besläktade. De tyckte dessutom att kultur inte kunde bevaras utan språk. En person gjorde ett exempel av "Blacks" (1995:304) i USA, som enligt den här respondenten har förlorat sin identitet, just för att de förlorat sitt språk.

Sista frågan i enkäten, som också kan kopplas ihop med språk- och den kulturella identitetsfrågan, handlade om ifall deltagarna såg negativt på personer som egentligen kommer från en flerspråkig bakgrund, men som inte lägger värde i att lära sig sitt "härkomstspråk". Det visade sig att informanterna var ganska jämnt fördelade mellan grupperna "ja" och "nej/har ingen åsikt" (52% respektive 48%). Romaine hade med en liknande fråga i sin studie med panjabi- och urdutalare, där en informant ansåg att personer som aldrig använder "their own language" (1995:305) förlorat sin identitet.

Fördjupande frågor kring just kultur och flerspråkighet i min studie hade varit på sin plats för att kunna analysera ämnet mer, och för att kunna dra intressanta och relevanta slutsatser.

5.7 Slutsummering

Inledningsvis ställde jag några frågor som jag hoppades få svar på under studiens gång. Efter analyserandet av resultaten får jag dock konstatera att frågan som rörde samband mellan etnicitet och modersmålsanvändning inte fick någon lösning här (*se även avsnitt 5.1*), eftersom antalet informanter var för litet i förhållande till de många företrädde etniska bakgrunder som representerades.

Något som emellertid är lättare att konstatera är hur modersmålet används. Den tydligaste tendensen är att modersmålet hos den undersökta målgruppen främst verkar användas med personer äldre än respondenterna. Svenska talas exempelvis oftast mellan syskon och med yngre släktingar, medan ingen uppgav att svenska talades med äldre släktingar. De flesta var överens om att det egna modersmålet bör föras vidare till egna (eventuellt framtida) barn, för att "införliva" den sidan i barnens identitet.

Vad gäller frågan som rör attityden till modersmålet och flerspråkighet är samtliga respondenter (förutom ett par, som "aldrig tänkt på det") eniga om att flerspråkighet är en positiv faktor i livet, även när det inte gäller språkliga sammanhang. Många tycker vidare att modersmålet är lättsamt, vackert, pålitligt och gammaldags.

6. Sammanfattning

Studien *"Helt olika mindsets" – om språkanvändning och språkliga attityder bland flerspråkiga i Sverige* har i syfte att explorativt undersöka hur flerspråkiga personer med utländsk bakgrund, uppvuxna i Sverige, förhåller sig till deras modersmål i användning och attityd. Flerspråkighet är ett vitt utbrett forskningsområde, men där ändå få studier verkar ha gjorts inom just detta ämne med liknande inriktning.

I undersökningen har enkätfrågor delats ut, och materialet som behandlas består av 40 informanternas svar på dessa frågor. Enkätformuläret bestod av åtskilliga frågor, som behandlade olika aspekter av språkanvändande och språkliga attityder tämligen övergripande. Personerna som deltagit i undersökningen är till största delen så kallade "heritage speakers", som vuxit upp med ett minoritetsspråk som modersmål; något som inte nödvändigtvis behärskas särskilt väl. Dock fördjupar min studie inte sig i huruvida deltagarna är "acrolekttalare" eller "basilekttalare", eller på djupare sätt går in i definitionen av "heritage speakers".

De olika resultaten har delats upp i avsnitt om flerspråkighet, modersmål, modersmålsundervisning, språkanvändning, och attityder. Där redovisas resultaten och analysen som berör frågorna tillhörande samma kategori som avsnitten berör. Vissa generella slutsatser kan dras, bland annat att modersmålet i större utsträckning används med pappa än med mamma; att respondenterna sällan använder medier producerade på modersmålet; att modersmålet främst används med den äldre generationen; att svenska ändå ofta känns som "förstaspråket"; och att flerspråkighet bara för med sig positiva aspekter.

Dessa resultat kan ligga grund för eventuell framtida vidare forskning inom samma område, där frågorna bör fördjupas med hjälp av en utvecklad intervjustudie.

7. Förslag på framtida forskning

En övergripande kvantitativ studie som denna öppnar upp för fortsatt framtida forskning inom ämnet.

Som nämndes i avsnitt 2.2 är begreppen "heritage speakers" och "heritage language" (härkomstspråk) relativt nya, och därför finns de ännu lite forskat kring dessa; i Sverige finns det inte ens en passande översättning till konceptet. Man kan bland annat titta mer på "heritage speakers" i Sverige, då det i nuläget mest finns studier om de i USA.

Modersmålsundervisning togs upp som ett debatterat ämne i avsnitt 5.4, men inga direkta studier har gjorts i syfte att undersöka modersmålsundervisningens nytta för eleverna i fråga. Det hade varit mycket intressant att forska vidare kring sagda ämne, kanske kopplat med "heritage speakers" och deras möjligheter för fortsatt användning av modersmålet.

Generellt sett är det flera av frågorna i den här enkäten som öppnar vidare för följdfrågor. Varför talas det mer svenska än modersmål mellan syskon? Varför kan språk anses påverka personligheter? Vad ligger bakom positiva eller negativa inställningar till det egna modersmålet?

Trots att kodväxling inte var ett tema jag ämnade ta upp i den här undersökningen, visade det sig vara ett oundvikligt begrepp, då flertalet av deltagarna självmant (utan ett givet svarsalternativ) angav att de "blandar konstant", eller att de ordagrant kodväxlar med exempelvis syskon. Det hade varit intressant att gå vidare med följdfrågor angående informanternas attityd till kodväxlingen, då detta – eftersom det är relativt svårundersökt – inte är ett vanligt studerat område.

Som också nämndes i avsnittet "Metod" vore det över lag intressant att gå vidare med en fördjupande kvalitativ intervjustudie, för att utveckla deltagarnas svar, genom att fråga just saker som "varför" och "hur".

Källförteckning

Litteratur

- Backman, J.** 1998, *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Bloomfield, L.** 1933, *Language*. London: Motilal Banarsidass Publishers.
- Boyd, S.** 1985. *Using the Present to Predict the Future of Language Contact: The Case of Immigrant Minority Languages in Sweden*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Einarsson, J.** 2009, *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Extra G. & Gorter D.** 2008, *Multilingual Europe: Facts and Policies*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Extra G. & Yagmur K.** 2004, *Urban Multilingualism In Europe*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Grosjean, F.** 2008, *Studying Bilinguals*. New York: Oxford University Press.
- Halvorsen, K.** 1992, *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Hult, F. M.** 2004, *Planning For Multilingualism and Minority Language Rights in Sweden: Language Policy s. 181-201*. Nederländerna: Kluwer Academic Publishers.
- Håkansson, G.** 2003, *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Lambert, W.** 1974, *Culture and language as factors in learning and education: Cultural Factors in Learning*. Bellingham: Washington State College.
- Mackey, W. F.** 1970, *The description of bilingualism: Readings in the Sociology of Language*. Haag: Mouton.
- Namei, S.** 2012, *Iranians in Sweden: A Study of Language Maintenance and Shift*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Norrby, C. & Håkansson, G.** 2010, *Introduktion till sociolingvistik*. Stockholm: Norstedts Förlagsgrupp.
- Otterup, T** 2005, *"Jag känner mej begåvad bara": Om flerspråkighet och identitetskonstruktion bland ungdomar i ett multietniskt förortsområde*. (Avh.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Parkvall, M** 2009, *Sverige språk - vem talar vad och var?* Stockholm: Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet.

Peal, E. & Lambert, W. 1962, *The relation of bilingualism to intelligence*. Washington: American Psychological Association.

Polinsky, M. & Kagan, O. 2007, *Heritage Languages: In the 'Wild' and in the Classroom*. Language and Linguistics Compass 1/5, Blackwell Publishers.

Romaine, S. 1995, *Bilingualism: Second Edition*. Oxford: Blackwell Publishers.

Skutnabb-Kangas, T. 1981, *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel.

Wingstedt, M. 1998, *Language Ideologies and Minority Language Policies in Sweden: Historical and contemporary perspectives*. (Avh.) Stockholm: Centrum för tvåspråkighetsstudier, Stockholms universitet.

Internetkällor

(1) Brinkemo, P., *Sydsvenskan*

<http://www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/etnicitet-ar-inte-fult/>

access: 15 november 2012, senast uppdaterad: 9 mars 2011

(2) Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/bilingualism>

access: 2 oktober 2012

(3) Språkrådet, <http://www.sprakradet.se/7097>

access: 2 oktober 2012, senast uppdaterad: 24 april 2012.

(4) Språkrådet, http://www.sprakradet.se/servlet/GetDoc?meta_id=2119

access: 2 oktober 2012, senast uppdaterad: 20 mars 2012.

(5) Språktidningen, <http://www.spraktidningen.se/blogg/sveriges-storsta-sprak> access: 4 oktober 2012, senast uppdaterad: 9 februari 2012

(6) Stockholm Stad, [http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Utbildningsforvaltningen/Sprakcentrum/Modersmalsundervisning-/,](http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Utbildningsforvaltningen/Sprakcentrum/Modersmalsundervisning-/)

access: 15 oktober 2012, senast uppdaterad: 24 september 2012

(7) Tryding, P., *Handelskammarsbloggen*

<http://bloggen.handelskammaren.com/2012/10/vi-behover-svenskar-med-bindestrack/> access: 15 november 2012, senast uppdaterad: 18 oktober 2012

Tidningsartikel

Nytt om språk: När iranska mammor väljer. *Språktidningen*, nr 5:15 2012

Bilagor

Enkät: flerspråkighet

Denna studie är till för att undersöka hur flerspråkiga använder sina olika språk i vardagen, och vad deras attityd till sitt eget modersmål är. Resultatet kommer att visas i en C-uppsats i Lingvistik, för Lunds universitet. Självklart är allt deltagande frivilligt och anonymt! Jag tackar så hemskt mycket för hjälpen på förhand. Enkäten tar ca 5-10 minuter att fylla i.

OBS! Enkäten är på flera sidor. När du kommit längst ner på denna sida, glöm inte att klicka "Fortsätt till nästa sida".

***Obligatorisk**

1 Kön *

Man

Kvinna

2 Ålder *

20 år eller yngre

21-30

31 år eller äldre

3 Etnisk bakgrund *
Om övrigt, vänligen specificera!

Arab

Kurd

Spansk

Tysk

Persisk

Norsk

Dansk

Polack

Alban

Finsk

Kroat

Bosnier

Engelsk

Thaiändare

Kines

Ryss

Turk

Ungersk

Somalier

Grek

Serb

Övrigt:

4 Vistelse tid (år) i Sverige *

mindre än 5 år

5-10 år

11-15 år

mer än 15 år

Född i Sverige

5 Hur ser dina föräldrars situation ut? *

Både är uppväxta med annat språk än svenska

En är uppväxt med annat språk än svenska

- 5 Hur ser dina föräldrars situation ut? *
- Båda är uppväxta med annat språk än svenska
 - En är uppväxt med annat språk än svenska

6 Är dina föräldrar bosatta i Sverige? *

- Ja, båda två
- Ja, min mamma är
- Ja, min pappa är
- Nej

7 Vilket språk är ditt/dina modersmål? *

Om övrigt, vänligen specificera!

- Arabiska
- Kurdiska
- Spanska
- Tyska
- Persiska
- Norska
- Danska
- Polska
- Albaniska
- Finska
- Kroatiska
- Bosniska
- Engelska
- Thailandiska
- Kinesiska
- Rycka
- Turkiska
- Ungerska
- Somaliska
- Grekiska
- Serbiska
- Svenska
- Övrigt:

Enkät: flerspråkighet

Språkanvändning

8 Vilket språk lärde du dig först?

- Modersmålet och därefter andraspråket
- Svenska och därefter andraspråket
- Båda samtidigt

9 Vilket språk talar du oftast med din mamma?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Modersmål
- Svenska
- Övrigt:

10 Vilket språk talar du oftast med din pappa?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Modersmål
- Svenska
- Övrigt:

11 Vilket språk talar du oftast med dina syskon?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Modersmål
- Svenska
- Har inga syskon
- Övrigt:

12 Vilket språk talar du oftast med äldre släktingar?

Dvs äldre släktingar som inte har svenska som modersmål. Om övrigt, vänligen specificera!

- Modersmål
- Svenska
- Övrigt:

13 Vilket språk talar du oftast med yngre släktingar?

Dvs yngre släktingar som är av samma härkomst som du. Om övrigt, vänligen specificera!

- Modersmål
- Svenska
- Övrigt:

14 Vilket språk använder du mest med dina barn?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Ditt modersmål
- Svenska
- Har inga barn
- Övrigt:

15 Vilket språk talar du oftast med dina vänner som är av samma härkomst?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Ditt modersmål
- Svenska
- Övrigt:

16 Hur ofta tittar du på tv på ditt modersmål?

Såpor, realityshows, serier etc.

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

17 Vilket språk ser/läser du helst nyheterna på?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Ditt modersmål
- Svenska
- Läser/ser aldrig nyheterna
- Övrigt:

18 Hur ofta använder du webbsidor skrivna på ditt modersmål?

Med "Alltid" menas att du bara använder webbsidor på modersmålet.

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

19 Hur ofta lyssnar du aktivt på musik på ditt modersmål?

Med "aktivt" menas att du själv väljer att sätta på vissa låtar, en viss radiokanal och liknande.

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

20 Hur ofta tittar du på film på ditt modersmål?

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

21 Hur ofta läser du skönlitteratur på ditt modersmål?

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

22 Hur ofta läser du tidningar på ditt modersmål?

- Alltid
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

23 Hade du hemspråks-/modersmålsundervisning i skolan?

- Ja
 Ja, men bara för en kort tid
 Nej

24 Om du svarade NEJ på förra frågan, varför inte?

Välj flera alternativ om du vill. Om övrigt, vänligen specificera!

- Det erbjuds inte
 Jag var inte intresserad
 Mina föräldrar var inte intresserade
 Övrigt:

25 Om du svarade JA, tycker du att undervisningen var till nytta för användningen av ditt modersmål?

- Ja
 I viss mån
 Nej

« Bakåt » Fortsätt »

Enkät: flerspråkighet

Språkliga attityder

26 Vilket språk anser du vara ditt "förstaspråk"?

Svara utifrån vad termen "förstaspråk" betyder för dig. Om övrigt, vänligen specificera!

- Modersmål
 Svenska
 Övrigt:

27 Vilka egenskaper tycker du ditt modersmål har?

Kryssa gärna flera alternativ! Om övrigt, vänligen specificera!

- Vackert
 Fult
 Pålitligt
 Opålitligt
 Lättsam
 Allvarligt
 Gammaldags
 Nyinkande
 Övrigt:

28 Tänker du aktivt på vilket språk du använder med dina föräldrar?

- Ja, alltid
 Ibland, när det gäller särskilda ämnen
 Nej, inte direkt
 Nej aldrig

29 När föredrar du att använda modersmålet framför svenska?

Kryssa gärna flera alternativ! Om övrigt, vänligen specificera!

- Svordomar
- Utrop (Oj! Åh! Näst?)
- Kom ihåg-lappar
- När du räknar
- Skämt
- Hälsningsfraser
- Övrigt:

30 Vilket språk identifierar du dig mest med?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Svenska
- Modersmål
- Övrigt:

31 Känner du att du får olika personligheter beroende på vilket språk du talar?

- Ja
- Kanske
- Nej

32 Om JA, hur märker du det?

33 Vid tal med andra flerspråkiga personer, som talar samma två (eller flera) språk som du själv gör, vad är det som avgör vilket språk ni väljer att kommunicera på?

34 Är det lättare att uttrycka känslor och viljor på något av språken?

- Ja, på mitt modersmål
- Ja, på svenska
- Nej, det är ingen skillnad

35 Tror/tycker du att vara flerspråkig är ett hinder för eller underlättar inlärnning av ytterligare språk?

- Det underlättar väldigt mycket
- Det underlättar ganska mycket
- Det gör det en hel del svårare
- Det gör det mycket svårare
- Har aldrig tänkt på det

36 Tycker du det känns mest positivt eller mest negativt att vara flerspråkig i icke språkliga sammanhang?

- Bara positivt
- Ganska positivt
- Ganska negativt
- Bara negativt
- Har aldrig tänkt på det

37 Tycker du att du tack vare flerspråkigheten tillhör flera kulturer?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Ja
- Nej
- Övrigt:

38 Vilken kultur känner du dig mest hemma i?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Ditt modersmåls kultur
- Den svenska kulturen
- Båda kulturerna
- Övrigt:

39 Vilket språk känner du dig mest bekväm med att använda i vardagen?

Om övrigt, vänligen specificera!

- Ditt modersmål
 Svenska
 Lika bekväm med båda
 Övrigt:

40 Anser du dig kunna använda båda/alla språken lika bra?

- Ja
 Nej, jag är bättre på mitt modersmål
 Nej, jag är bättre på svenska

41 Spelar språket någon roll i ditt val av umgänge?

- Ja alltid
 Ibland
 Nej

42 Brukar du medvetet välja språk så att omgivningen inte ska förstå det som sägs?

- Ja, alltid
 Ja, ibland
 Nej, aldrig

43 Gick du på dagis (eller liknande) i Sverige?

- Ja
 Nej

44 Om NEJ, kommer du ihåg VAR du började komma i kontakt med det svenska språket?

Om övrigt, vänligen specificera!

- På gården/lekplatsen
 I skolan
 Under fritidsaktiviteter
 Övrigt:

45 Om NEJ, kommer du ihåg NAR du började komma i kontakt med det svenska språket?

Om övrigt, vänligen specificera!

- yngre än 5 år
 5-10 år
 äldre än 10 år
 Övrigt:

46 Försöker dina föräldrar se till att du håller modersmålet vid liv?

- Ja, jag talar inget annat språk med dem
 De talar modersmålet med mig, men jag svarar ofta på svenska
 Inte direkt, vi talar alltid svenska

47 Ser du negativt på andra personer som egentligen också är flerspråkiga, men som har valt att inte lägga stor vikt vid att lära sig sitt modersmål (som inte är svenska)?

- Ja
 Nej
 Har ingen åsikt

48 Tycker du det är viktigt att lära dina (ev framtida) barn ditt modersmål?

- Ja, mitt modersmål är en del av dem också
 Ja, det hade varit roligt om de lär sig lite av den kulturen
 Nej, de kommer aldrig ha nytta av språket ändå
 Har ingen åsikt

49 Övriga synpunkter

[◀ Bakåt](#)

[Fortsätt ▶](#)